

ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLOS PRIEŽIŪROS TOBULINIMO, INSTITUCIJŲ ATLIEKAMŲ PRIEŽIŪROS FUNKCIJŲ OPTIMIZAVIMO PAŽANGOS ATASKAITA

2012 m. liepa – 2013 m. liepa

Ataskaita parengta vadovaujantis Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 511 4.3.5 punktu, įgyvendinant Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. pasitarimo protokolinio sprendimo Nr. 70 3 klausimo „Dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo ir institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo pažangos ataskaitos“ 2.1.3 punkto pavedimą

TURINYS

Ataskaitoje vartojamos santrumpos, viešai paskelbti dokumentai _____	3
ĮVADAS _____	4
I. PERTVARKOS ĮGYVENDINIMO DUOMENYS _____	5
II. PERTVARKOS PRIORITETAI, ORGANIZACINĖS PRIEMONĖS _____	6
2.1. Pertvarkos prioritetai _____	6
2.2. Pertvarkos koordinavimas _____	9
2.3. Verslo priežiūros optimizavimo projektas _____	13
2.4. Gerosios praktikos sklaida, seminarai _____	15
III. PERTVARKOS SRIČIŲ ESAMA PADĖTIS IR PAŽANGA _____	19
3.1. Priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) matavimas _____	19
3.2. Ūkio subjektų rizikos vertinimas _____	22
3.3. Kontroliniai klausimynai _____	25
3.4. Konsultavimas telefonu _____	26
3.5. Dviejų datų taisyklė _____	30
3.6. Deklaracija dėl pirmųjų verslo metų _____	32
3.7. Mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų vertinimas _____	34
IV. NAUJOS VERSLO PRIEŽIŪROS OPTIMIZAVIMO INICIATYVOS _____	37
4.1. Priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklas _____	37
4.2. Bendra priežiūros institucijų informacinės sistema (PAIIS) _____	39
4.3. Ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų veiklos konsolidavimas _____	41
4.4. Nauji leidiniai (informacijos šaltiniai) apie verslo priežiūrą _____	41
V. APIBENDRINIMAS, TOLIMESNI PERTVARKOS ĮGYVENDINIMO PRIORITETAI _____	44
Priedas _____	46

Ataskaitoje vartojamos santrumpos, viešai paskelbti dokumentai

Aprašas – Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ (Žin., 2010, Nr. 53-2613; 2011, Nr. 92-4374; 2012, Nr. 89-4657) (toliau – Nutarimas).

Priežiūros institucija – ūkio subjektų veiklos priežiūrą¹ atliekantis viešojo administravimo subjektas.

Ekspertų komisija – Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo ekspertų komisija, sudaryta 2013 m. balandžio 4 d. ūkio ministro įsakymu Nr. 4-271 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo ekspertų komisijos personalinės sudėties patvirtinimo“, įgyvendinant Nutarimo naujos redakcijos 2 punkto nuostatas. Informacija apie institucinę komisijos sudėtį ir jos funkcijas paskelbta Ūkio ministerijos tinklapyje http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma/ekspertu_komisija.

Gairės – Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr. 1K-235/4-892 patvirtintos gerąja verslo priežiūros praktika pagrįstos:

1. rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros gairės;
2. kontrolinio klausimyno rengimo ir naudojimo ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų veikloje gairės;
3. vienodos ir kokybiškos asmenų konsultavimo praktikos užtikrinimo gairės
http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma/teises_aktai.

Verslo priežiūros vadovas – ūkio subjektų priežiūrą reguliuojančių teisės aktų ir dokumentų rinkinys, kurio paskirtis – supažindinti su efektyvios ir optimalios verslo priežiūros principais, padėti tinkamai juos taikyti praktikoje
http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma/ataskaitos.

¹ Viešojo administravimo įstatymo (Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975; 2010, Nr. 81-4228) 36¹ straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog ūkio subjektų veiklos priežiūra apima:

- 1) ūkio subjektų konsultavimą priežiūrą atliekančio subjekto kompetencijos klausimais ir kitų prevencinių veiksmų, skirtų užkirsti kelią galimiems teisės aktų pažeidimams, atlikimą;
- 2) ūkio subjektų veiklos patikrinimus;
- 3) teisės aktų nustatyta tvarka gautos informacijos apie ūkio subjektų veiklą vertinimą;
- 4) poveikio priemonių ūkio subjektams taikymą įstatymų ir jų pagrindu priimtų kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

ĮVADAS

Ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo pažangos ataskaita (toliau – ataskaita) parengta įgyvendinant Nutarimo nuostatas, kuriomis teisingumo ministrui ir ūkio ministrui pavesta koordinuoti institucijų atliekamą priežiūros funkcijų optimizavimo procesą bei pranešti Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Ministrui Pirmininkui apie priežiūros funkcijų optimizavimo eigą ir rezultatus, teikti pasiūlymus ir rekomendacijas dėl priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių ir jų įgyvendinimo.

Ši ataskaita yra šeštoji. Atkreiptinas dėmesys, kad 2012 m. lapkričio mėn. parengta penktoji ataskaita skyrėsi nuo anksčiau rengtų ataskaitų, nes apibendrina visą priežiūros funkcijų optimizavimo proceso įgyvendinimą apimančią 2009–2012 m. laikotarpį.

Visos iki šiol parengtos ataskaitos bei kita su priežiūros institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo procesu (toliau – pertvarka) susijusi informacija skelbiama Ūkio ministerijos tinklapyje http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma.

Ataskaitoje apžvelgtas ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų (toliau – priežiūros institucijos) veiklos tobulinimo, pertvarkos eiga nuo 2012 m. liepos mėn., pateikti pažangos atskirose pertvarkos srityse vertinimai, pristatytos naujos priežiūros funkcijų optimizavimo iniciatyvos bei įvardinti tolimesni pertvarkos įgyvendinimo prioritetai.

I. PERTVARKOS ĮGYVENDINIMO DUOMENYS

Svarbiausių per 2012 m. liepos – 2013 m. liepos pertvarkos įgyvendinimo laikotarpį atliktų darbų ir pasiektų rezultatų sąrašas:

Surengta	19	gerosios verslo priežiūros praktikos sklaidos renginių/susitikimų (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 2.2 ir 2.4 dalyse</i>)
Suorganizuoti	7	Ekspertų komisijos posėdžiai (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 2.2 dalyje</i>)
Atlikta	1	verslo bendruomenės atstovų apklausa (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 2.3 dalyje</i>)
Parengti	2	teisės aktų pakeitimo projektai (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 3.1 ir 3.7 dalyse</i>)
Parengtos	1	gerųjų verslo priežiūros praktikų metodinės rekomendacijos (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 3.1 dalyje</i>)
Parengti	3	specializuoti leidiniai (informacijos šaltiniai) verslo priežiūros tema (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 4.4 dalyje</i>)
Suderinti	23	kontrolinių klausimynų projektai (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 3.3 dalyje</i>)
Pradėta glaudžiau bendradarbiauti su	7	priežiūros institucijomis, nesančiomis Ekspertų komisijos sudėtyje (<i>plačiau skaitykite ataskaitos 4.1 dalyje</i>)

II. PERTVARKOS PRIORITETAJ, ORGANIZACINĖS PRIEMONĖS

2.1. PERTVARKOS PRIORITETAJ

Pertvarkos principai, tikslai ir uždaviniai įtvirtinti Apraše.

Pagrindinis pertvarkos tikslas – pasiekti, kad verslo priežiūra taptų efektyvesnė, garantuojant pačių svarbiausių reikalavimų, kurie užtikrina vertingiausių gėrių apsaugą, laikymąsi, taip sudarant kiek įmanoma mažesnę našą verslui bei valstybės biudžetui.

Šešioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje yra numatyta prioritetinių siekių verslo sąlygų gerinimo srityje, o verslo priežiūros aspektu galima išskirti šiuos esminius tikslus:

1. atkurti pasitikėjimą tarp valdžios ir verslo subjektų, gerinant bendrą verslo aplinką, mažinant administracinę ir reguliavimo našą. Taip pat tobulinti verslą prižiūrinčių institucijų veiklos metodus;

2. plėsti elektroninės valdžios paslaugas verslui;

3. siekti verslo priežiūros institucijų konsolidacijos ir pakeisti priežiūros institucijų misijos sampratą – priežiūros institucijos turėtų tapti pirmiausia verslo konsultantais ir tik tyčinio piktnaudžiavimo atvejais – baudėjais.

Siektinas pertvarkos proceso rezultatas – pakeista priežiūros institucijų misijos samprata, priartinant ją prie verslo konsultantų, o ne baudėjų, taip pat priežiūros institucijų finansinių ir žmogiškųjų išteklių efektyvus panaudojimas ir nukreipimas didžiausios rizikos prevencijai. Verslo atžvilgiu priežiūros reikalavimai turi tapti suprantamesni, lengviau ir patogiau prieinami, naujo reglamentavimo įvedimas turi tapti prognozuojamas, nuolat teikiamos aiškios, vieningos konsultacijos teisės aktų taikymo klausimais, o nuobaudos skiriamos, laikantis minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principo.

I. Prioritetinės pertvarkos priemonės:

1. **Kontrolinių klausimynų rengimo ir naudojimo skatinimas.** Kontroliniai klausimynai – tai priemonė verslui ir priežiūros institucijoms, leidžianti ūkio subjektų patikrinimus atlikti naudojantis priežiūros institucijų patvirtintais ir viešai paskelbtais klausimynais – dokumentais, kuriuose klausimų formata išdėstyti svarbiausi teisės aktų reikalavimai tam tikroje srityje (išskiriami reikalavimai, kurių nesilaikymas gali padaryti reikšmingos žalos ar sukelti realų pavojų visuomenei, kitų asmenų interesams, aplinkai). Aiškūs

ir konkretūs klausimynai leidžia efektyviai patikrinti svarbiausių teisės aktų reikalavimų laikymąsi, atliekant ūkio subjekto patikrinimą, o verslo subjektai atitinkamai gali pasirengti patikrinimams ir aiškiai žinoti, kas bus tikrinama patikrinimo metu. Patvirtinti klausimynai skelbiami priežiūros institucijų internetinėse svetainėse bei interneto svetainėje www.verslovartai.lt. Pažymėtina, kad už neatitiktį tikrinamos srities reikalavimams, neįtrauktiems į kontrolinį klausimyną, poveikio priemonės neturėtų būti taikomos, išskyrus išimtinius atvejus, todėl ši priemonė teikia naudą tiek verslininkams, tiek tikrintojams. Ūkio ministerija dalyvauja kontrolinių klausimynų rengimo procesuose koordinaciniais tikslais ir panaudodama sukauptą ekspertinę patirtį konsultuoja jų rengėjus. 2013 metais planuojama parengti 30 naujų kontrolinių klausimynų ir skatinti jau patvirtintų klausimynų peržiūrą atnaujinimo aspektu.

2. Vieningo ūkio subjektų konsultavimo skatinimas. Ūkio subjektų konsultavimas priežiūros institucijos kompetencijos klausimais, remiantis Viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAI) 36³ straipsnio 1 dalimi, yra neatsiejama ūkio subjektų priežiūros dalis. Konsultacija – tai efektyvi priemonė, padedanti asmenims suprasti teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir jų tinkamai laikytis, todėl kiekvienas asmuo turi turėti teisę konsultotis su priežiūros institucijomis ir gauti iš jų paaiškinimus. Atkreiptinas dėmesys, kad VAI 36³ straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ūkio subjektui poveikio priemonės netaikomos, jeigu jis savo veikloje vadovavosi priežiūros institucijos patvirtinta rašytine ar viešai paskelbta konsultacija, kuri vėliau pripažįstama klaidinga, išskyrus minėto straipsnio 3 dalyje numatytas išlygas. Taip pat pastebėtina, kad nemaža dalis konsultacijų yra teikiama telefonu, todėl Ūkio ministerija, siekdama užtikrinti kokybiškas konsultavimo paslaugas, skatina priežiūros institucijas diegti vieningus konsultavimo centrus (linijas) bei įrašyti pokalbius, sukuriant galimybę ištaisyti neatitikimus ir netinkamą konsultavimą. Šių tikslų įgyvendinimui Ūkio ministerija kartu su Teisingumo ministerija yra patvirtinusi rekomendacines gaires, organizavo mokymus priežiūros institucijoms konsultavimo tema.

3. „Dviejų datų“ taisyklės įgyvendinimas. Siekiant, kad teisinio reglamentavimo pasikeitimai būtų prognozuojami, buvo įtvirtinta principinė „Dviejų datų“ teisėkūros proceso taisyklė, numatanti, kad naujas arba keičiamas esamas verslo sąlygų reglamentavimas ir (ar) priežiūros teisinis reguliavimas turi įsigalioti gegužės 1 d. arba lapkričio 1 d. (su tam tikromis išimtimis), o tokio pobūdžio teisės aktai turi būti priimti ir paskelbti ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki jų įsigaliojimo. Ši taisyklė suteikia verslui laiko susipažinti su naujais reikalavimais,

išsiaiškinti jų turinį bei pasirengti jų taikymui. „Dviejų datų“ taisyklės įgyvendinimo ir taikymo priežiūra atliekama teisės aktų derinimo metu Vyriausybės darbo reglamento bei Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. nutarimo Nr. 1408 nustatyta tvarka.

4. **Mažareikšmių pažeidimų vienodas ir teisingas vertinimas.** Atkreiptinas dėmesys, kad ne visų teisės aktų reikalavimų nesilaikymo atveju kyla didelis pavojus ar padaroma žala visuotinai saugomiems gėriams. Mažareikšmis teisės aktų reikalavimų pažeidimas gali būti suprantamas kaip veika, pažeidžianti teisės aktų reikalavimus, tačiau kurių pažeidimas nepadarė žalos viešajam interesui ar žmonių sveikatai, gyvybei ir kitiems konkrečia teisės norma saugomiems interesams arba tokia žala labai nedidelė. Identifikavus tokį teisės aktų nesilaikymo atvejį, priežiūros institucijos priimdamos sprendimus turėtų vadovautis proporcingumo, minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principais, tačiau teisinė bazė dar reikalauja patikslinimų. Atitinkamai šiuo metu Teisingumo ministerija rengia VAI pakeitimus, kuriais siekiama nustatyti pagrindinius ūkio subjektų administracinės atsakomybės įgyvendinimo principus, susijusius su tinkamos ir proporcingos verslo priežiūros reglamentavimu, kartu įtvirtinant ir nuostatas, susijusias su mažareikšmiškumu. Tais atvejais, kai padarytas mažareikšmis teisės aktų reikalavimų pažeidimas, o įstatymuose nustatytų ekonominių sankcijų paskirtį galima įgyvendinti netaikant asmeniui administracinės atsakomybės, siektina, kad inspektoriams būtų suteikta teisė nutraukti tokio pažeidimo tyrimą ir netaikyti ūkio subjektui ekonominių sankcijų – pakeisti jas žodine pastaba. Ūkio ministerija pagal kompetenciją taip pat siekia įtraukti mažareikšmiškumo institutą į derinamus teisės aktų projektus, be to, prekių ženklavimo srityje buvo pasirašytas Ūkio ministerijos ir Teisingumo ministerijos inicijuotas Memorandumas dėl mažareikšmių ženklavimo neatitikimų. Šį Memorandumą pasirašė ir taiko Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba ir Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos.

5. **Bendradarbiavimas su priežiūros institucijomis.** Įgyvendinant pertvarkos priemones ir procesus pertvarkos koordinatoriai bendradarbiauja su didžiausių priežiūros institucijų atstovais. Vadovaujantis Nutarimu yra sudaryta Ekspertų komisija, į kurios veiklą ir funkcijas įeina metodinės medžiagos, gairių ir rekomendacijų bei pasiūlymų, susijusių su priežiūros funkcijų optimizavimu bei tobulinimu, rengimas. Ekspertų komisijos analizuojamos geros priežiūros praktikos sklaida tarp priežiūros institucijų prisideda prie priežiūros efektyvumo didinimo, pažangesnių metodų naudojimo ir priežiūros naštos palengvinimo.

Taip pat, siekiant skatinti pačių priežiūros institucijų bendradarbiavimą ir keitimąsi gerąja ūkio subjektų veiklos priežiūros patirtimi, sukurtas priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklas.

6. **Kitos priemonės.** Verslo aplinka priežiūros aspektu gerinama ir kitais būdais: siekiama skatinti priežiūros institucijas diegti ir tobulinti **rizikos valdymo sistemas** – tai priemonė, kuri įgalina instituciją vykdyti priežiūros veiksmus, vadovaujantis nuolat atliekamu ūkio subjektų rizikingumo vertinimu (tokiu būdu tinkamai paskirstomos rizikos ir kryptingai tikrinami tik rizikingiausi objektai) – Ūkio ministerija kartu su Teisingumo ministerija yra patvirtinusios tokių sistemų diegimo gaires ir siekia jas įgyvendinti praktikoje; Ekspertų komisijos iniciatyva 43 priežiūros institucijos pasirašė **Deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų**, kuria įsipareigojo pirmus verslo veiklos metus teikti pagalbą verslui ir taikyti poveikio priemones tik išskirtiniais atvejais, daugiau dėmesio skiriant verslo konsultavimui; siekiant priežiūros institucijų veiklos efektyvumo didinimo, manytina, kad negalima vertinti to, kas nepamatuojama, todėl yra įgyvendinamas **priežiūros institucijų veiklos efektyvumo ir rezultatyvumo rodiklių sistemos diegimas** – Nutarimu priežiūros institucijos yra įpareigosotos matuoti savo veiklos rezultatyvumą pagal patvirtintus rodiklius, kurie kaip geros vadybos įrankis turi padėti institucijoms ir visuomenei nuolat stebėti priežiūros institucijų veiklą bei jos rezultatus ir nenukrypti nuo pagrindinio priežiūros institucijų tikslo siekimo.

Šie ir kiti pertvarkos prioritetai bei pažanga atskirose srityse apžvelgti tolimesnėse ataskaitos dalyse.

2.2. PERTVARKOS KOORDINAVIMAS

Ataskaitiniu laikotarpiu savo veiklą tęsė Ekspertų komisija. 2012 m. esamą Ekspertų komisijos sudėtį (devynių didžiausių, daugiausia patikrinimų atliekančių priežiūros institucijų, Ūkio ministerijos, Teisingumo ministerijos, Ministro Pirmininko tarnybos ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos atstovai) papildė Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos, Sveikatos ministerijos bei Aplinkos ministerijos atstovai (ūkio ministro 2012-12-10 įsakymas Nr. 4-1202).

2013 m. keitėsi Ekspertų komisijos personalinė sudėtis. Nauja Ekspertų komisijos sudėtis patvirtinta 2013 m. balandžio 4 d. ūkio ministro įsakymu Nr. 4-271.

Ekspertų komisija ataskaitiniu 2012 m. – 2013 m. laikotarpiu periodiškai rinkosi į posėdžius, kuriuose sprendė šiuos klausimus:

- **2012 m. rugsėjo 13 d.:** Valstybinės darbo inspekcijos rizikos vertinimo sistemos pristatymas ir aptarimas; Valstybinės darbo inspekcijos parengtos supaprastintos skundų ir pranešimų nagrinėjimo tvarkos pristatymas ir aptarimas; Ūkio subjektų apklausos dėl verslo priežiūrą atliekančių institucijų veiklos vertinimo tyrimo ataskaitos pristatymas ir aptarimas; priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių aptarimas;
- **2012 m. spalio 4 d.:** priežiūros institucijų pažanga rengiant kontrolinius klausimynus; priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių diegimo apžvalga;
- **2012 m. lapkričio 13 d.:** priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių skaičiavimo metodinių rekomendacijų projekto pristatymas ir aptarimas; Lietuvoje vykdomos pertvarkos vertinimo tarptautiniame kontekste pristatymas; planuojamo kurti bendro priežiūros institucijų informacinių technologijų sprendimo pristatymas ir aptarimas;
- **2013 m. sausio 14 d.:** 2012 m. lapkričio 26 d. vykusio darbo grupės, vykdančios priežiūros institucijų veiklos efektyvumo ir rezultatyvumo rodiklių diegimo ir taikymo stebėseną, posėdžio rezultatų pristatymas; priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo pristatymas ir aptarimas; Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos sudaryto „Baltojo įmonių sąrašo“ pristatymas;
- **2013 m. vasario 21 d.:** ūkio ministrės Birutės Vėsaitės įžanginis žodis ir pristatymas; Informacijos apie kontrolinių klausimynų rengimo ir peržiūros procesą pristatymas ir aptarimas; Priežiūrą atliekančių institucijų informacinės sistemos (PAIIS) vizijos pristatymas ir aptarimas; Ūkio subjektų teisių ir pareigų sąvado pristatymas ir aptarimas; Priežiūros institucijų veiklos rezultatyvumo rodiklių diegimo ir taikymo gairių projekto pristatymas ir aptarimas; Valstybinės darbo inspekcijos praktikoje iškilusio klausimo, susijusio su Seimo kontrolierių teikiamomis išvadomis, pristatymas ir aptarimas; Vieningo konsultavimo priemonių diegimo priežiūros institucijose apžvalga ir aptarimas;
- **2013 m. gegužės 15 d.:** diskusija dėl mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų reguliavimo; Konkurencijos tarybos veiklos efektyvumo, pagrindinių veiklos rodiklių pristatymas; Rekomendacijų, kaip diegti ir taikyti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius tvirtinimas; priežiūros institucijų metinių veiklos ataskaitų už 2012 metus apžvalgos rezultatų pristatymas.

- **2013 m. birželio mėn.** Ekspertų komisijos posėdyje, vykusiame raštu (elektroninėmis priemonėmis) buvo pritarta tikrinamų ūkio subjektų teisių ir pareigų lankstinuko „Verslininkams apie inspektavimą. Pagrindinės verslininko teisės ir pareigos“ projektui ir jo platinimui.

Be Ekspertų komisijos posėdžių, vyko atskiri priežiūros institucijų atstovų ir pertvarkos koordinatorių susitikimai konkrečioms klausimams aptarti:

- **2012 m. rugsėjo 7 d.** įvyko Lietuvos draudikų susitikimas su verslo priežiūros institucijomis. Susitikimo tikslas buvo išsiaiškinti, ar bendrovėms, teikiančioms turto draudimo paslaugas, būtų naudinga bendradarbiauti su Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – AAA) bei Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentu (toliau – PAGD) bei, ar toks bendradarbiavimas domintų minėtąsias institucijas. Susitikimo metu nutarta, kad tolimesnė Ūkio ministerijos ar Teisingumo ministerijos pagalba, organizuojant susitikimus, nėra būtina, tačiau bus kreiptasi, jeigu asociacijai nepavyks susitarti su institucijomis;
- **2013 m. vasario 5 d.** Ūkio ministerijos priežiūros funkcijų optimizavimo specialistai lankėsi Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kur konsultavo priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių, vienodo ir kokybiško ūkio subjektų konsultavimo klausimais;
- **2013 m. kovo 5 d.** įvyko ūkio ministro susitikimas su verslo priežiūros institucijų vadovais. Susitikimo metu buvo dar kartą aiškiai identifikuoti priežiūros institucijų tikslai; akcentuota priežiūros institucijų veiklos rezultatų stebėsenos ir vertinimo svarba bei pristatyti ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų veiklos efektyvumo ir rezultatyvumo rodikliai. Taip pat buvo aptartos ir kitos, ūkio subjektų veiklos priežiūroje taikomos priežiūros funkcijų optimizavimo priemonės (kontroliniai klausimynai, priežiūrinių ūkio subjektų rizikingumo vertinimas, vienodas konsultavimas, Deklaracija dėl pirmųjų verslo metų, dviejų datų taisyklė, mažareikšmiškumo vertinimas);
- **2013 m. kovo 28 d.** įvyko Ūkio ministerijos priežiūros funkcijų optimizavimo specialistų susitikimas su priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo (PIBT) veikloje dalyvaujančių ir gerąją verslo priežiūros praktiką perimančių priežiūros institucijų susitikimas. Jo metu buvo aptarti priežiūros institucijoms aktualių priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių įgyvendinimo klausimai.

- **2012 m. liepos 17 d. – 2013 m. birželio 3 d.** pertvarkos koordinatoriai periodiškai lankėsi devyniose didžiausiose ir septyniuose naujose, priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo veikloje dalyvaujančiose priežiūros institucijose, aiškindami bei konsultuodami priežiūros institucijas konsultavimo telefonu klausimais;
- **2013 m. balandžio 23 d. ir 2013 m. gegužės 10 d.** pertvarkos koordinatoriai lankėsi Aplinkos apsaugos ministerijoje dėl jų rengiamų teisės aktų, numatančių juridinių asmenų atsakomybę už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, projektų paketo, kuriame be kita ko buvo siekiamas įtvirtinti ir mažareikšmiškumo institutas.

Ekspertų komisijos posėdžiai, atskiri susitikimai su priežiūros institucijomis buvo itin rezultatyvūs: atitinkamai taikant dviejų datų taisyklę, dauguma institucijų numatė peržiūrėti kontrolinius klausimynus du kartus per metus, šiai dienai yra parengti 76 kontroliniai klausimynai. Kokybiškas, vienodas ūkio subjektų konsultavimo telefonu paslaugas pradėjo teikti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Valstybinė ligonių kasa ir Aplinkos apsaugos agentūra, tobulinama Valstybinės darbo inspekcijos konsultavimo sistema. Susitikimuose buvo aptarta priežiūrą atliekančių institucijų informacinės sistemos (PAIIS) vizija. Rekomendacijos, kaip diegti ir taikyti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius; ūkio subjektų teisių ir pareigų sąvadas; priežiūros institucijų metinių veiklos ataskaitų už 2012 metus apžvalgos rezultatai taip pat buvo parengti bendradarbiaujant su priežiūros institucijomis posėdžių metu.

Taip pat, siekiant užtikrinti sklandų ir efektyvų pertvarkos procesą, 2012 m. vasaros pabaigoje Ūkio ministerijoje buvo įsteigtas naujas Verslo priežiūros politikos skyrius, kurio viena iš pagrindinių užduočių – formuoti ūkio subjektų atitikties teisės aktų reikalavimams priežiūros politiką.

(Pažanga) Ekspertų komisijos bendradarbiavimas tarpusavyje bei su pertvarkos koordinatoriais duoda teigiamus pokyčius – institucijos ir toliau diegia pažangias praktikas savo veikloje bei rodo pavyzdį ne tik naujai prisijungusioms septynioms priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo veikloje dalyvaujančioms institucijoms, bet ir kitoms, Ekspertų komisijos veikloje nedalyvaujančioms institucijoms.

(Rizika) Išlieka tikimybė, kad pertvarkos priemonės kitose institucijose bus įgyvendinamos ne taip

sparčiai kaip institucijose, kurios dalyvauja Ekspertų komisijos veikloje.

(Tobulintina) Skatiname institucijas rodyti didesnę iniciatyvą iš savo pusės bendradarbiaujant ir diegiant gerąsias praktikas.

2.3. VERSLO PRIEŽIŪROS OPTIMIZAVIMO PROJEKTAS

Ūkio ministerija, siekdama užtikrinti sklandų ir efektyvų pertvarkos procesą, 2012-2015 metais įgyvendina projektą „Verslą kontroliuojančių institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo koordinavimas“, projekto² kodas VP1-4.3-VRM-02-V-07-001. Projektu siekiama sukurti sąlygas efektyviai koordinuoti verslo priežiūros institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo procesą, patobulinti verslo priežiūros institucijų veiklą – įdiegti bei koordinuoti gerąją priežiūros praktiką: naudoti rizikos vertinimo sistemas, klausimynus, verslininkų konsultavimo standartus. Projekto veiklos sėkmingai prisideda įgyvendinant 2011-2013 m. Ūkio ministerijos strateginio veiklos plano tikslą – skatinti Lietuvos ūkio plėtrą ir didinti konkurencingumą, taip pat Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2011-2014 metų programą. Įgyvendinus projektą bus sustiprinti valstybės tarnautojų administraciniai gebėjimai verslo priežiūros ir geresnio teisinio reguliavimo srityje.

Projekte numatytų veiklų pažanga:

- **pažintinių-mokomųjų vizitų vykdymas: 2012 m. lapkričio 20-24 d.** pertvarkos koordinatoriai lankėsi Londone vykusioje konferencijoje „Inspekcijų reforma – svarbus pokytis“. Šio vizito metu susipažinta su užsienio šalyse vykdomomis verslo priežiūros institucijų pertvarkomis, patirtimi bei priežiūros gerąja praktika. Komanda įgijo vertingų žinių Lietuvoje vykdomos verslo priežiūros pertvarkos plėtojimui. Kitas vizitas numatytas 2014 m. birželio mėn.
- **apklausos, kaip ūkio subjektai vertina priežiūros institucijų veiklą: 2012 m. rugpjūčio mėn.** UAB Socialinės informacijos centras rengė apklausą, kurios tikslas buvo nustatyti kaip keitėsi naštos lygis ir kaip ūkio subjektai vertina inspekcijas bei verslo

² Projektas finansuojamas iš Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų pagal 2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonę VP1-4.3-VRM-02-V „Viešųjų politikų reformų skatinimas“.

priežiūros pertvarką. Rezultatai buvo pristatyti 2012 m. rugsėjo 13 d. Ekspertų komisijos posėdyje. Iš viso bus rengiamos trys apklausos ataskaitos – antroji ataskaita numatyta 2013 m. rugpjūčio mėn.

- **ataskaitų apie verslo priežiūros institucijų pažangą parengimas: 2012 m. liepos mėn.** verslo priežiūros optimizavimo projekto ekspertai parengė „Ūkio subjektų veiklos priežiūros tobulinimo, institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ pažangos ataskaitą už 2012 m. vasario mėn. – 2012 m. liepos mėn. laikotarpį.
- **rinkos priežiūros politiką įgyvendinančių institucijų sistemos įvertinimas: 2013 m. vasario mėn.** Europos Komisija pristatė naują rinkos priežiūros reglamento projektą - po detalios šio projekto analizės, buvo pradėta rengti techninė specifikacija, siekiant inicijuoti tyrimo paslaugų pirkimą. Šiuo metu Ūkio ministerija yra parengusi techninę specifikaciją, kurios projektas derinamas.
- **priežiūros institucijose taikomų rizikos vertinimo sistemų įvertinimas ir bandomųjų rizikos vertinimo sistemų diegimas pasirinktose priežiūros institucijose:** Ūkio ministerija, siekdama, kad priežiūros institucijų veikla taptų efektyvesnė ir skaidresnė bei būtų geriau išnaudojamos ir tobulinamos ūkio subjektų priežiūrai taikomos priemonės, planuoja įsigyti rizikos vertinimo ir valdymo sistemų tyrimą (įvertinimą) bei rekomendacijas (analizės ataskaita), kurių pagrindu būtų sudaryta galimybė tobulinti šešių priežiūros institucijų rizikos vertinimo ir valdymo sistemas (Aplinkos apsaugos agentūroje; Valstybinėje ne maisto produktų inspekcijoje prie Ūkio ministerijos; Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje prie Aplinkos ministerijos; Vilniaus visuomenės sveikatos centre; Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamente; Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamente). Bandomasis rizikos vertinimo sistemos diegimas bus atliekamas Lietuvos metrologijos inspekcijoje, kur bus įdiegta rizikos vertinimo ir valdymo sistemos metodika.
- **gerųjų praktikų pritaikymo verslo priežiūros institucijose vadovų (gairių) rengimas ir jų ekspertinis vertinimas: 2012 m. rugsėjo 12 d.** bendru teisingumo ir ūkio ministrų įsakymu buvo patvirtintos Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos priežiūros, Kontrolinio klausimyno rengimo ir Vienodos ir kokybiškos asmenų konsultavimo praktikos užtikrinimo gairės, kurios viešinamos Ūkio ministerijos tinklapyje. „Rizikos vertinimu pagrįstų ūkio subjektų veiklos priežiūros gairių“ ir

„Kontrolinio klausimyno rengimo ir naudojimo ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų veikloje gairių“ ekspertinį vertinimą atliko užsienio ekspertas. Vykdamas projektą taip pat buvo nuspręsta parengti gaires „Kaip diegti ir taikyti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius“. Šis gairių rinkinys bus įvertintas iki 2014 m. gruodžio mėnesio pabaigos.

- **projekto dalyvių mokymai diegti ir naudoti rizikos vertinimo sistemomis, kontroliniais klausimynais ir kitomis praktikomis, prioritetą teikiant konsultavimui:** techninėje specifikacijoje numatytos 4 mokymų programos, skirtos priežiūros institucijų darbuotojams, dalyvaujantiems rizikos vertinimo ir valdymo, kontrolinių klausimynų rengimo procese, atliekantiems ūkio subjektų tikrinimus, taip pat priežiūros institucijų vadovams ir planavimo/analizės sričių specialistams; konsultantams. Planuojama surengti 60 seminarų, kurių metu bus apmokyta 600 dalyvių.
- **Sprendimo (ų) projekto (ų) ex-ante poveikio verslo sąlygoms tyrimas:** šiuo metu atliekamas Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių pakeitimo projekto išplėstinio ex-ante poveikio verslo sąlygoms vertinimas. Vertinimo tikslas – pasinaudoti atlikto poveikio verslui vertinimo rezultatais tobulinant TIPK leidimų išdavimo tvarką bei turėti gerą pavyzdį institucijoms, kaip turi būti atliekamas poveikio verslo sąlygoms vertinimas. Taip pat numatyta atlikti reglamentuojamų profesijų nacionalinio teisinio reglamentavimo tobulinimo sprendimo projekto ex-ante poveikio verslo sąlygoms vertinimą.

2.4. GEROSIOS PRAKTIKOS SKLAIDA, SEMINARAI

Ūkio ministerijos iniciatyva visų priežiūros institucijų ir (ar) verslo asociacijų atstovams surengti šie seminarai, konferencijos, diskusijos verslo priežiūros klausimais:

- **2012 m. rugsėjo 27 d.** Lietuvos parodų ir kongresų centre „Litexpo“ vyko konferencija „Viešojo sektoriaus efektyvumas“, kurioje dalyvavo ir pertvarkos koordinatoriai. Teisingumo ministras skaitė pranešimą „Sveiko proto verslo priežiūra: kaip ją įgyvendinti?“. Po pranešimo diskusijoje dalyvavo ūkio viceministras;
- **2012 m. spalio 4 d.** Teisingumo ministerijoje vyko spaudos konferencija apie verslo priežiūros institucijų pažangą, rengiant kontrolinius klausimynus. Jos metu buvo pristatyti Ūkio ministerijos užsakytos (vykdamas projektą „Verslą kontroliuojančių

institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo koordinavimas“, projekto kodas VP1-4.3-VRM-02-V-07-001) ir UAB „Socialinės informacijos centras“ atliktos apklausos rezultatai;

- **2012 m. spalio 5 d.** Ūkio ministerijoje vyko verslo priežiūros komandos organizuoti Ūkio ministerijai pavaldžių institucijų inspektorių mokymai apie pertvarką. Mokymų metu vyko abipusė diskusija, kurios pasekoje iškeltos problemos bei galimi jų sprendimo būdai;
- **2012 m. spalio 8 d.** Ūkio ministerija kartu su Teisingumo ministerija organizavo seminarą „Veiklos efektyvumo ir rezultatyvumo vertinimas“, kuriame dalyvavo visų ūkio subjektus prižiūrinčių institucijų atstovai. Seminaro temos: „Rodikliai valstybiniame sektoriuje: komplikacijos ir galimybės“; „Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos patirtis diegiant veiklos vertinimo rodiklių sistemą“; „Rodiklių įtaka tobulinimo pastangoms“; „Strateginis planavimas ir stebėseną – nieko naujo, bet kaip įgyvendinti praktiškai?“;
- **2012 m. spalio 23 d.** Vilniaus apygardos administraciniame teisme vyko naujo leidinio „Verslo priežiūros vadovas“ pristatymas, kuriame dalyvavo ūkio ministras ir teisingumo ministras bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas kartu su verslo priežiūros institucijų atstovais;
- **2012 m. spalio 29-30 d.** pertvarkos koordinatoriai lankėsi Izraelyje vykusiame seminare „Reguliavimo užtikrinimas ir patikrinimai“, kurį organizavo Izraelio vyriausybė kartu su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO). Lietuvos atstovai ne tik pasidalino Lietuvoje vykdomos verslo priežiūros pertvarkos patirtimi bei gerąja praktika, bet ir įgijo vertingų žinių Lietuvoje vykdomos verslo priežiūros pertvarkos plėtojimui;
- **2012 m. lapkričio 20-24 d.** pertvarkos koordinatoriai lankėsi Londone vykusioje konferencijoje „Inspekcijų reforma – svarbus pokytis“, kurią organizavo Didžiosios Britanijos Geresnio reguliavimo tarnyba kartu su Pasaulio Banku. Vizitas vyko pagal projekto „Verslą kontroliuojančių institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo koordinavimas“ veiklą „Pažintinių-mokomųjų vizitų vykdymas“, kurios pagrindinis tikslas yra įgyti užsienio valstybių, kuriose vykdoma ar jau įvykdyta priežiūros institucijų pertvarka, patirtį. Vizito metu įgyta vertingų žinių Lietuvoje vykdomos verslo priežiūros pertvarkos plėtojimui;

- **2013 m. gruodžio mėn.** pertvarkos koordinatoriai Armėnijos Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos vizito į Lietuvą metu, pasidalino gerąja pertvarkos įgyvendinimo praktika;
- **2013 m. gegužės 22 d.** Ūkio ministerijoje įvyko „Vieningo konsultavimo telefonu diegimas verslo priežiūros institucijose“ seminaras. Seminaro metu buvo aptartas vieningo konsultavimo praktikos reikalingumas, vieningo konsultavimo praktikos planavimas, darbai vieningo konsultavimo praktiką įdiegus ir kokybiško konsultavimo reikšmė bei užtikrinimas;
- **2013 m. birželio 5-7 d.** Vilniuje vyko pirmasis Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai ciklo renginių – Geresnio reglamentavimo direktorių ir ekspertų posėdis. Šio susitikimo metu taip pat buvo pristatyta ir Lietuvoje vykdoma verslo priežiūros pertvarka, taip pat apsikeista patirtimi su kitose šalyse vykdomomis panašiomis reformomis šioje srityje;
- **2013 m. birželio 17 d.** Ūkio ministerijoje lankėsi delegacija iš Kirgizstano Respublikos, kuri atvyko kartu su Pasaulio banko dukterinės grupės „Tarptautinės finansų korporacijos“ ekspertais. Ši delegacija atvyko įgyti patirties iš Lietuvoje vykdomos verslo priežiūros pertvarkos, kadangi Lietuva šiuo metu yra viena iš pirmaujančių valstybių šioje srityje;
- **2013 m. birželio 18 d.** Ūkio ministerijoje įvyko tarptautinis seminaras „Verslo priežiūros pertvarka – Lietuva ir kitos šalys“. Seminaro dalyviai diskutavo ir dalijosi skirtingų valstybių patirtimi, kaip turi būti pertvarkomos verslo priežiūros institucijos, efektyvinama jų veikla. Tarptautinio seminaro metu ekspertai pažymėjo, kad verslo priežiūros institucijų yra visose pasaulio šalyse. Šių institucijų tikslas yra užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų reikalavimų, kuriais siekiama apsaugoti visuomenei svarbius gėrius – sveikatą, gyvybę, aplinką ir kt. Pasauliniu lygiu diskutuojama ir vykdomos reformos, siekiant užtikrinti šių institucijų efektyvumą ir sumažinti našta verslui, ir pabrėžiama, kad inspekcijų palankesnė verslui veikla neprieštarauja veiksmingai visuomenės gerovės apsaugai. Verslo priežiūros pertvarkos lyderės Europoje – Olandija ir Jungtinė Karalystė. Seminare Lietuva buvo dar kartą pripažinta kaip viena iš sparčiausiai ir aktyviausiai vykdančių verslo priežiūros pertvarką valstybių pasaulyje;

- **2013 m. liepos 1 d.** gerąja pertvarkos įgyvendinimo praktika pasidalinta su Ūkio ministerijoje viešintiais Moldovos Respublikos Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos atstovais.

Taip pat, 2012 m. rugsėjo mėn. Ūkio ministerija kartu su Teisingumo ministerija parengė ir išleido leidinį „**Verslo priežiūros vadovas**“, o 2013 m. birželio mėn. buvo parengtas lankstinukas „**Verslininkams apie inspektavimą. Pagrindinės verslininko teisės ir pareigos**“. Plačiau apie tai skaitykite Ataskaitos 4.5 dalyje.

III. PERTVARKOS SRIČIŲ ESAMA PADĖTIS IR PAŽANGA

3.1. PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO (REZULTATYVUMO) MATAVIMAS

Vyriausybės 2012 m. gegužės 16 d. pasitarime (protokolo Nr. 33, 6 kl.) patvirtinto Vertinimo kriterijų aprašą priežiūros institucijoms buvo rekomendacinio pobūdžio. Priežiūros institucijos buvo raginamos savo veiklos rezultatus matuoti ir vertinti vadovaujantis Vertinimo kriterijų apraše siūlomais veiklos vertinimo kriterijais. Pirmosios veiklos vertinimo kriterijus pradėjo taikyti Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančios priežiūros institucijos. Po intensyvių konsultacijų devynios didžiausios ir daugiausia tikrinimų atliekančios priežiūros institucijos, atsižvelgdamos į jų vykdomos verslo priežiūros veiklos specifiką, nustatė jų veiklos vertinimo kriterijus.

Atsižvelgiant į tai, kad pasiūlyti veiklos vertinimo kriterijai savo esme buvo naujovė priežiūros institucijoms, didžioji dauguma priežiūrą vykdančių institucijų, nesant aukštesnių pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektų raginimo, nesiėmė priemonių įgyvendinti Vertinimo kriterijų aprašo nuostatų. Taip pat pastebėta, kad pati „vertinimo kriterijaus“ sąvoka galimai turėjo neigiamą įtaką, nes siūlomi kriterijai buvo traktuojami kaip dar vienas įrankis priežiūros institucijų veiklą vertinančioms institucijoms vertinti jų veiklos rezultatus. Tuo tarpu kriterijai buvo skirti priežiūros institucijų veiklos procesų valdymui ir savikontrolei. Tai įvertinę ir siekdami užtikrinti vieningą priežiūros institucijų atliekamos priežiūros veiklos stebėsenos ir vertinimo proceso tęstinumą, pertvarkos koordinatoriai peržiūrėjo ir atitinkamai pakoregavo Vertinimo kriterijų aprašo nuostatas, kurios buvo perkeltos į naująją Nutarimo redakciją.

Įsigaliojus naujai Nutarimo redakcijai, nuo 2012 m. liepos mėn. visos priežiūros institucijos yra įpareigosios įdiegti ir savo vykdomas verslo priežiūros funkcijas stebėti ir vertinti taikant rodiklius. Rodiklių paskirtis – suteikti priežiūros institucijoms vykdomų priežiūros veiksmų ir procesų stebėsenos ir savikontrolės įrankį, patogiu būdu teikti informaciją suinteresuotoms grupėms apie padėtį priežiūros srityse bei atsiskaityti už vykdomos priežiūros veiklos rezultatus. Rodikliai padeda priežiūros institucijoms prižiūrimų subjektų veiklos priežiūrą vykdyti vadovaujantis pagrindinėmis priežiūros funkcijų nuostatomis, įtvirtintomis Apraše. Išliko galimybė turėti individualizuotą institucijos rodiklių sistemą. Kaip ir anksčiau, pagrindinę rodiklių sistemos ašį sudaro aiškiai identifikuotas pagrindinis priežiūros institucijos

veiklos tikslas – t. y. kokio visuomenei svarbaus intereso apsaugą institucija gina. Svarbiausia užduotis priežiūros institucijoms – įsivardyti svarbiausią savo veiklos (institucijos paskirties) tikslą ir nustatyti rodiklius, žyminčius į tikslo pasiekimą orientuotų priežiūros veiklų pasiekimo lygį.

Išanalizavus rodiklius įdiegusių priežiūros institucijų patirtį bei siekiant padėti priežiūros institucijoms lengviau suprasti rodiklių paskirtį ir jų taikymo privalumus, buvo parengtos ir 2013 m. gegužės 15 d. vykusiame Ekspertų komisijos posėdyje patvirtintos „*Rekomendacijos, kaip įdiegti ir taikyti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius*“. Dokumente pateikta rekomenduojama rodiklių sistema, kurią kiekviena priežiūros institucija gali adaptuoti atsižvelgdama į vykdomos priežiūros veiklos specifiškumą.

Rekomendacijos patalpintos Ūkio ministerijos tinklapyje: *Verslo aplinka – Verslo priežiūros institucijų pertvarka – Priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodikliai* http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma/prieziuros_instituciju_veiklos_efektyvumo_rodikliai.

Apibendrinant esamą rodiklių diegimo ir taikymo pažangą, tikslinga išskirti Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančių priežiūros institucijų, kaip formuojančių gerąją priežiūros funkcijų optimizavimo praktiką, patirtį. Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančios priežiūros institucijos yra pasitvirtinusios jų veiklos pobūdį ir specifiką atitinkančias rodiklių sistemas. Atitinkamai yra aiškiai identifikavusios, kokių visuomenei svarbių gėrių apsaugą vykdo. Institucijos savo interneto svetainėse Apraše nustatytu periodiškumu skelbia rodiklių reikšmes ir jų dinamiką vaizduojančius grafikus ir bendru sutarimu rodiklių diegimo ir taikymo proceso stebėsenos tikslais kas mėnesį teikia pertvarkos koordinatoriams aktualią informaciją apie pokyčius rodiklių sistemose.

2013 m. pradžioje pradėjus veikti priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklui, kai septynios naujos priežiūros institucijos pareiškė norą perimti gerąją verslo priežiūros praktiką, padidėjo rodiklius įsidiegusių institucijų skaičius. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad vis dar daugelis institucijų nėra įdiegusios rodiklių, todėl jų vykdomos priežiūros veiklos rezultatai nėra viešinami Apraše nustatyta tvarka.

2013 m. balandžio–liepos mėn. pertvarkos koordinatoriai, vykdydami Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. pavedimą (pasitarimo protokolas Nr. 70, 3 klausimo 2.1.2 punktas) įvertino dvylikos Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančių priežiūros institucijų ir Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės

departamento ir Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2012 metų veiklos ataskaitų apžvalgą (toliau – apžvalga).

Atsižvelgiant į tai, kad atsiskaitymą už metinius vykdytos verslo priežiūros veiklos rezultatus reglamentuojančių teisės aktų ir kitų dokumentų nuostatos apsiriboja tik reikalavimais metinėse veiklos ataskaitose pateikiamos informacijos turiniui, bet neapibrėžia pateikiamos informacijos struktūros ar formos reikalavimų, priežiūros institucijų metinėse veiklos ataskaitose minėtų teisės aktų nuostatų reikalavimus atitinkanti informacija pateikiama chaotiškai, yra per daug smulkmeniška arba atvirkščiai – nėra pakankama.

Kai kuriais atvejais metinėse veiklos ataskaitose pateikiama tik dalis teisės aktuose reikalaujamos su vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatais susijusios informacijos. Dažnu atveju apsiribojama informacijos apie atliktų ūkio subjektų veiklos (objektų) patikrinimų, nustatytų teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir taikytų poveikio priemonių skaičių pateikimu. Nedetalizuojami ūkio subjektams aktualiausi klausimai, dažniausiai pažeidžiamos teisės aktų nuostatos, pasigendama teisės aktų reikalavimų nesilaikymo priežastingumo analizės, neskiriamas pakankamas dėmesys Aprašo nuostatų įgyvendinimo rezultatams apibendrinti.

Apžvalga patalpinta Ūkio ministerijos tinklapyje

http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma/ataskaitos.

(Pažanga) Siekiant padidinti rodiklių diegimo ir taikymo aiškumą bei užtikrinti nuolatinės procesų valdymo ir tikslų pasiekimo matavimo praktikos tęstinumą, taip pat užtikrinti vieningą priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių taikymą visose priežiūros institucijose, buvo peržiūrėti Vertinimo kriterijų apraše įvardinti institucijų veiklos vertinimo kriterijai ir jų pagrindu buvo suformuluoti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodikliai, Aprašas buvo papildytas nauju skirsniu.

(Pažanga) Pertvarkos koordinatoriai glaudžiai bendradarbiaudami su Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančiomis priežiūros institucijomis parengė metodines rekomendacijas, aprašančias rodiklių diegimo ir taikymo proceso etapus, šio proceso dalyvius ir jų atsakomybes, pavyzdžiais iliustruojančias siūlomus rodiklių skaičiavimo metodus.

(Pažanga) Visos Ekspertų komisijos veikloje narių teisėmis dalyvaujančios priežiūros institucijos yra įdiegusios rodiklius, kurių reikšmes ir jų dinamiką Apraše nustatytu periodiškumu viešina savo

interneto svetainėse.

(Rizika) Praėjus beveik metams nuo atsiradusios prievolės diegti ir priežiūros institucijų veikloje taikyti rodiklius, ne visos priežiūros institucijos ėmėsi priemonių tai reglamentuojančioms Aprašo nuostatomis įgyvendinti.

(Tobulintina) Aktualiu klausimu išlieka priežiūros institucijų suvokimas, kad rodikliai yra ne institucijos veiklos vertinimo, o patogus vadybos ir savikontrolės įrankis. Teigiamas poslinkis šioje srityje darytų įtaką spartesniam rodiklių diegimo priežiūros institucijose procesui.

3.2. ŪKIO SUBJEKTŲ RIZIKOS VERTINIMAS

Priežiūrimų subjektų (objektų, veiklos sričių ir pan.) rizikingumo vertinimas yra pažangi ir būtina praktika, kurios laikytis privalo priežiūros institucijos planuodamos ir atlikdamos priežiūros veiksmus.

Rizikos vertinimu pagrįstos priežiūros sistema – priežiūros institucijoje įdiegta ir taikoma organizacinių ir techninių priemonių visuma, leidžianti nustatyti rizikas, kad ūkio subjektas nesilaiko teisės aktų reikalavimų, tikimybę, taip pat dėl to atsiradusios ar galinčios atsirasti žalos tikimybę ir mastą bei atitinkamai planuoti priežiūros veiksmus. Rizikos vertinimo ir valdymo sistemos sąvoka apima ne tik priemones ir procesus, skirtus ūkio subjektų bei ūkinių veiklų rizikingumo nustatymui, bet ir pagal rizikingumo nustatymo išvadas parinktas priežiūros priemonės ir veiksmus, skirtus efektyviai valdyti pasekmes tų ūkio subjektų veiksmų bei ūkinių veiklų tipų, kurie sukelia didžiausią grėsmę priežiūros institucijos tikslui, t.y., priežiūros institucijos saugomiems visuomenei svarbiems gėriams (gyvybė, sveikata, aplinka, turtas ir pan.).

Tobulai veikianti rizikos vertinimo ir valdymo sistema padeda nustatyti rizikas, susijusias su žalos ar pavojaus saugomiems gėriams atsiradimu, atlikti ūkio subjektų bei ūkinių veiklų rizikingumo vertinimą ir nustatyti rizikingiausias iš jų, ūkio subjektų veiklos priežiūrą vykdyti laikantis prioritetų ir pasirenkant tinkamiausias ir efektyviausias priežiūros priemones. Todėl ši priemonė visame pasaulyje laikoma vienu svarbiausių įrankių, užtikrinančių efektyvią verslo priežiūros institucijų veiklą. Siekiant apsaugoti priežiūros institucijos saugomus visuomenei svarbius gėrius naudojant mažiausiai išteklių bei mažinant našą verslui, būtina taikyti racionaliai sukurtą ir ekonominiu efektyvumu pagrįstą rizikos vertinimo ir valdymo sistemą.

Priežiūros institucijų pažanga vertinant prižiūrimų subjektų rizikingumą yra labai skirtinga. Dalis institucijų ūkio subjektų rizikos vertinimą vykdo pakankamai seniai, yra išanalizavę tiek kitų Lietuvos priežiūros institucijų, tiek atitinkamų užsienio šalių praktikas. Turima patirtis leidžia tobulinti prižiūrimų subjektų rizikingumo skaičiavimo sistemas ir metodus. Kitos institucijos dar tik pradeda rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų priežiūros darbus. Reikia pripažinti, kad kai kurių priežiūros institucijų pažanga šioje srityje yra nepakankama ir turi įtakos lėtesniam verslo priežiūros institucijų pertvarkos priemonių įgyvendinimui.

Ūkio ministerija, įgyvendindama projekto veiklas, ir taip siekdama užtikrinti, kad priežiūros institucijų taikomos rizikos vertinimo ir valdymo sistemos būtų profesionaliai įvertintos, 2012 – 2013 m. parengė rizikos vertinimo ir valdymo sistemos tyrimo (įvertinimo) verslo priežiūros institucijose ir bandomojo rizikos vertinimo ir valdymo sistemos diegimo projekto vykdymo paslaugų viešojo pirkimo atviro konkurso sąlygas.

Atliktas rizikos vertinimo ir valdymo sistemų tyrimas (įvertinimas) analizuos šešių verslo priežiūros institucijų ūkio subjektų rizikos vertinimui ir valdymui taikomų rizikos vertinimo ir valdymo sistemų efektyvumą, tai yra atsakys į klausimus, ar:

- rizikos vertinimo ir valdymo sistema yra pagrįsta priežiūros institucijos saugomais visuomenės interesais arba vertybėmis bei jais pagrįstu institucijos pagrindiniu priežiūros tikslu;
- rizikos vertinimo ir valdymo sistema užtikrina, jog būtų pašalinti didžiausi, pavojingiausi pažeidimai;
- institucijos ištekliai panaudojami efektyviausiai, neeikvojami atsitiktinėms veikloms, pavyzdžiui, patikrinimams reaguojant į kiekvieną, net ir nereikšmingą rizikos prasme, skundą;
- priežiūros veiksmai yra skaidrūs, pagrįsti, proporcingi pažeidimo mastui;
- didžiausią priežiūros našta patiria didžiausi, nuolatiniai pažeidėjai.

Atsižvelgiant į tai, kad tyrimas neapsiribos vien tik esamos situacijos analize, tačiau pateiks ir būtinus rizikos vertinimo ir valdymo sistemų tobulinimo sprendinius, šios veiklos rezultatas bus naudingas pertvarkos koordinatoriams, gausiantiems vertingos informacijos, bei ypač bus vertingas ir pačioms priežiūros institucijoms, kurių metiniuose veiklos biudžetuose dažniausiai nėra numatyta lėšų profesionalioms veiklos efektyvumo studijoms atlikti.

Įvertinimo studija apims šių šešių verslo priežiūros institucijų rizikos vertinimo ir valdymo sistemų analizę:

- Aplinkos apsaugos agentūra;
- Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos;
- Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos;
- Vilniaus visuomenės sveikatos centras;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamentas;
- Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas

Be to, siekiama sukurti ir įdiegti bandomąją rizikos vertinimo ir valdymo sistemą vienoje verslo priežiūros institucijoje – Lietuvos metrologijos inspekcijoje. Tikėtina, kad ši naujai sukurta ir įdiegta rizikos vertinimo ir valdymo sistema ne tik padidins Lietuvos metrologijos inspekcijos veiklos efektyvumą bet ir bus naudingas pavyzdys kitoms priežiūros institucijoms tobulinant jų rizikos vertinimo ir valdymo sistemas.

Numatomas paslaugos suteikimas – 2014 m. antras pusmetis.

(Pažanga) Parengtos priežiūros institucijose taikomų rizikos vertinimo ir valdymo sistemų įvertinimo viešojo pirkimo atviro konkurso sąlygos.

(Rizika) Kai kurios priežiūros institucijos neįvertina rizika paremtos ūkio subjektų priežiūros svarbos ir nesant imperatyvių nurodymų teisės aktuose iki šiol nėra įdiegusios rizikos vertinimo ir valdymo sistemų. Tik tinkamai identifikuotos rizikos ūkio subjektų priežiūros srityje leidžia priimti tinkamiausius rizikos valdymo sprendimus, todėl negalima situacija, kai priežiūros institucija, vykdydama verslo priežiūros funkcijas, netaiko rizikos vertinimo ir valdymo sistemas.

(Tobulintina) Visos ūkio subjektų priežiūros funkcijas vykdančios institucijos turėtų imtis visų įmanomų priemonių diegiant jų kompetencijos sričiai priskirtų ūkio subjektų rizikos vertinimo rodiklių sistemas bei užtikrinti (pagal poreikius) jau taikomų rizikos vertinimo ir valdymo sistemų atnaujinimą. Svarbu užtikrinti, kad priežiūros institucijos ūkio subjektų priežiūros srityje realiai diegtųsi rizikos vertinimo kriterijus ir ūkio subjektų priežiūrą vykdytų tik jų pagrindu.

3.3. KONTROLINIAI KLAUSIMYNAI

Kontrolinis klausimynas – priežiūros institucijos viešai paskelbtas dokumentas, sudarytas iš aiškių klausimų, atspindinčių svarbiausius teisės aktų reikalavimus, pagal kuriuos inspektorius atlieka patikrinimą. Už reikalavimų, kurie nėra įtraukti į klausimyną, nesilaikymą tikrinamiems ūkio subjektams poveikio priemonės netaikomos, išskyrus išimtinius atvejus, kai poveikio priemonės yra būtinos siekiant užkirsti kelią reikšmingos žalos ar pavojaus visuomenei ar aplinkai atsiradimui (t. y. kai tam tikras į klausimyną neįtrauktas aspektas tam tikromis aplinkybėmis yra esminis), taip pat siekiant užkirsti kelią ūkio subjekto elgesiui tyčia nesilaikyti teisės aktų reikalavimų, kai ūkio subjektas jau buvo įspėtas ir konsultuotas dėl jų nesilaikymo.

Kontrolinių klausimynų, kuriuose pateikiamas baigtinis svarbiausių teisės aktų reikalavimų sąrašas, taikymas suteikia daugiau aiškumo ir apibrėžtumo ūkio subjektams. Susipažinę su viešai paskelbtais kontroliniais klausimynais, ūkio subjektai žino, ką konkrečiai tikrins inspektorius, kurie iš numatytų reikalavimų yra patys svarbiausi, mažėja korupcijos prielaidų, didėja patikrinimo skaidrumas. Todėl kontrolinių klausimynų naudojimas yra pasaulyje pripažįstama geroji priežiūros institucijos praktika, kurios diegimą Lietuvos priežiūros institucijose skatina pertvarkos koordinatoriai.

Kontrolinio klausimyno sandarą, turinį, rengimo, tvirtinimo, skelbimo, taikymo pagrindinius principus rekomenduoja Kontrolinio klausimyno rengimo ir naudojimo ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų veikloje gairės. Gairės paskelbtos Ūkio ministerijos tinklalapyje http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma/kontroliniai_klausimynai.

Nuo 2012 m. liepos mėn. priežiūros institucijos, padedant Ūkio ministerijos priežiūros funkcijų optimizavimo specialistams parengė bei pristatė 42 naujus kontrolinius klausimynus. Taip pat, nuo 2013 m. pradžios trys priežiūros institucijos (Valstybinė ne maisto produktų inspekcija, Valstybinė darbo inspekcija ir Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija) peržiūrėjo ir atnaujino 17 kontrolinių klausimynų. Šiuo metu priežiūros institucijos taiko 81 kontrolinį klausimyną, kuriuos parengė vadovaujantis minėtose gairėse nurodytais principais. Kontrolinių klausimynų tematika apima 36 ekonominės veiklos sritis, apimančias mažmeninę ir didmeninę prekybą, turkaus prekybą, viešojo maitinimo veiklą, kirpyklų ir grožio salonų paslaugas, statybą, darbo teisę ir darbuotojų saugą, mokesčių, gamybą, ženklimą, fasavimą, paslaugas, visuomenės sveikatą, miškininkystę, baldų tikrinimą, dujinį kurą naudojančių

prietaisų tikrinimą, radiacinę saugą ir pan. Visi kontroliniai klausimynai yra skelbiami viešosios įstaigos „Versli Lietuva“ interneto svetainėje www.verslovartai.lt bei atitinkamų priežiūros institucijų interneto svetainėse.

2013 m. vasario mėn. duomenimis trys iš devynių Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančių priežiūros institucijų ne mažiau kaip 50 proc. visų atliekamų ūkio subjektų patikrinimų atlieka pagal kontrolinius klausimynus.

2013 m. birželio mėn. duomenimis priežiūros institucijos rengia 13 naujų kontrolinių klausimynų projektus, kurie apims tiek naujas, tiek ir papildys esamas sritis. Džiugu, kad Ekspertų komisijoje dalyvaujančios priežiūros institucijos supranta kontrolinių klausimynų teikiamą naudą tiek verslui, tiek ir pačiai priežiūros institucijai bei aktyviai dalyvauja juos kuriant.

(Pažanga) Kontrolinių klausimynų rengimo procesas priežiūros institucijose įgavo pagreitį – rengiama vis daugiau naujų kontrolinių klausimynų.

(Rizika) Pastebima atveju, kai priežiūros institucijos parengia ir pradeda taikyti naujus kontrolinius klausimynus nesuderinusios ir nepranešusios apie juos Ūkio ministerijai. Tokiu atveju, atsiranda tikimybė, kad interneto svetainėje www.verslovartai.lt bus skelbiami ne visi priežiūros institucijų patikrinimuose naudojami kontroliniai klausimynai. Be to, priežiūros institucijos nepasinaudoja ūkio ministerijos sukaupta ekspertine kontrolinių klausimynų rengimo patirtimi.

(Tobulintina) Priežiūros institucijos turėtų ne tik rengti naujus kontrolinius klausimynus, tačiau ir gerinti esamų kontrolinių klausimynų kokybę, reguliariai juos peržiūrėdamos. Priešingu atveju, neperžiūrimų kontrolinių klausimynų taikymas apsunkintų inspektorių darbą, o verslui jis nebūtų nenaudingas.

3.4. KONSULTAVIMAS TELEFONU

Vienodas (neprieštaringas) konsultavimas telefonu įrašant pokalbius ir priežiūros institucijai prisiimant atsakomybę už konsultavimą yra prevencinė priemonė, mažinanti teisės

aktų reikalavimų pažeidimų skaičių bei padedanti užtikrinti priežiūros institucijos kompetencijai priskirtų visuomenei svarbių gėrių apsaugą.

Ūkio subjektų konsultavimas turi būti neatsiejama ūkio subjektų veiklos priežiūros dalis, aktyviai vykdoma ir viešinama priežiūros institucijos prioritetinė priemonė. Priežiūros institucijos ištekliai turi būti perskirstyti taip, kad būtų patenkintas ūkio subjektų konsultavimosi poreikis. Rekomenduojama priežiūros institucijų interneto svetainėse skelbti ūkio subjektų paklausimus ir atsakymus į juos (dažniausiai užduodamų klausimų skiltis) ir šiems atsakymams suteikti viešai paskelbtos konsultacijos statusą. Siekiant užtikrinti, kad ūkio subjektams būtų teikiamos vienodos, neprieštaringos konsultacijos priežiūros institucijos kompetencijos klausimais, diegtina geroji praktika - vienodas konsultavimas telefonu, kuomet pokalbiai yra įrašomi, o institucija prisiima atsakomybę už konsultavimą, reguliariai perklauso pokalbius, siekdama įvertinti jų kokybę, o rezultatus aptaria su atsakingais asmenimis.

Konsultavimo telefonu įrašymas padeda pasiekti šių priežiūros tikslų: pasiremti konsultacijos įrašu kilus ginčui, prisiimti atsakomybę už konsultavimą, vertinti konsultavimo kokybę, atitinkamai ją gerinti, didinti mandagumo lygį (tiek skambinančio, tiek atsakančio), mažinti konfliktų galimybę, didinti žmonių pasitikėjimą priežiūros institucija.

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio nuostatas, proceso šalys savo atsikirtimus administracinėse bylose gali pagrįsti ne tik rašytiniais, bet ir garso bei vaizdo įrodymais (nuo 2013 m. liepos 1 d. – ir elektroniniais). Taigi priežiūros institucijos suteiktos konsultacijos telefonu įrašas taip pat gali būti panaudotas kaip įrodymas administracinėje byloje, pavyzdžiui, skundžiant viešojo administravimo subjekto sprendimą dėl administracinės sankcijos skyrimo už teisės pažeidimą, kurio atsiradimą lėmė klaidinga konsultacija.

Konsultavimo prievolė įtvirtinta įstatyme. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 15 straipsnis nurodo, kad konsultavimas viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais yra viešoji paslauga. Šio įstatymo 36³ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ūkio subjektų konsultavimas yra neatsiejama ūkio subjektų veiklos priežiūros dalis.

Be to, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. pasitarime (protokolo Nr. 50, 2.2.3 punktas) devynioms didžiausioms ir daugiausia patikrinimų atliekančioms priežiūros institucijoms pavesta iki 2013 m. birželio 31 d. įdiegti ir taikyti priemones, kurios garantuotų geros kokybės ir vienodą konsultavimo telefonu praktiką. Iki šio termino pavedimą įvykdė septynios priežiūros institucijos. Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo

ministerijos 2013 m. liepos mėn. pasirašė sutartį su teikėju, teikiančiu pokalbių įrašymo paslaugą ir tikisi vienodo konsultavimo praktikos priemonės įdiegti 2013 m. rugpjūčio mėn., o visuomenės sveikatos centrai apskrityse (kuriems perduotos Valstybinės visuomenės sveikatos tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos funkcijos) šį klausimą numato spręsti 2014 m.

2013 m. birželio mėn. duomenimis konsultavimo telefonu paslaugą fiziniams ir juridiniams asmenims, kai aiškiai skelbiamas konsultavimo telefonu numeris ir įrašomi pokalbiai, teikia šios priežiūros institucijos:

Priežiūros institucija	Nuo	Tel. nr.
Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos	2006-04	1882
Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	2011-10	880040403
Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba	2011-12	852626760
Valstybinė darbo inspekcija	2012-01	852139772
Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos	2012-03	870664939
Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos	2012-06	852073333
Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba	2012-10	1883
Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos	2012-12	852716880
Valstybinė ligonių kasa	2013-01	870088888
Aplinkos apsaugos agentūros Cheminių medžiagų skyrius	2013-02	852126090

Taigi, per ataskaitinį laikotarpį papildomai keturios priežiūros institucijos įdiegė vienodo konsultavimo pokalbius įrašant paslaugą: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Valstybinė ligonių kasa ir Aplinkos apsaugos agentūros Cheminių medžiagų skyrius.

Taip pat verta paminėti, kad Valstybinė darbo inspekcija nuo 2013 m. sausio mėn. Ūkio ministerijos rekomenduojamo inovatyvaus sprendimo pagalba ženkliai patobulino savo konsultacijų linijos (8 5 213 9772) klientų aptarnavimo kokybę. Iki naujų metų dėl didelio konsultavimo paslaugų poreikio sugebėdavo prisiskambinti tik 30-40% norinčių interesantų, o 2013 m. esant panašiam poreikiui Valstybinės darbo inspekcijos konsultacijų linijos pasiekiamumas – beveik 100%.

Dar kitos institucijos, pavyzdžiui Sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos darbo birža, Muitinės departamentas ir Valstybės tarnybos departamentas turi konsultavimo linijas pokalbių neįrašant, o Lietuvos metrologijos inspekcija turi galimybę konsultaciją įrašyti, tačiau tai daro tik interesantui pageidavus.

Kai kurios priežiūros institucijos užtikrina nemokamų skambučių galimybę (pavyzdžiui, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba) arba galimybę prisiskambinti pigesniu nei standartiniu tarifu (pavyzdžiui, Valstybinė mokesčių inspekcija). Taupant valstybės lėšas, kitos priežiūros institucijos (pavyzdžiui Valstybinė vartotojų apsaugos tarnyba) savo nemokamas konsultacijų linijas pakeitė linijomis, apmokamomis standartiniais Lietuvos ryšių operatorių tarifais.

Siekiant užtikrinti konsultacijų vienodumą ir didinti žmoniškųjų išteklių efektyvų naudojimą pritaikant skambučių masto ekonomijos principus, pokalbius įrašančios institucijos sprendžia ir skambučių nukreipimo iš regioninių padalinių į centrinę konsultavimo tarnybą klausimą.

Kai kurios institucijos (pavyzdžiui, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos) turi įsidiegę vadinamąsias pasitikėjimo („karštąsias“) linijas, kuriomis pokalbis įrašomas techninėmis priemonėmis arba asmuo turi galimybę palikti balso pranešimą. Šios linijos skirtos visų pirma pranešimams apie pažeidimus, skundams.

Priežiūros institucijos, siekiančios įdiegti vienodo konsultavimo telefonu linijas arba tobulinti esamas konsultavimo linijas, turi galimybę vadovautis Ekspertų komisijos parengtomis konsultavimo gairėmis, patvirtintomis teisingumo ministro ir ūkio ministro 2012 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr. 1K-235/4-892. Gairėse pateikiamas galiojančio teisinio reguliavimo asmenų konsultavimo viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais apibendrinimas, argumentai, pagrindžiantys vienodos konsultavimo praktikos poreikį ir tokios praktikos taikymo teikiamą naudą, apibrėžiamos su konsultavimu susijusios pagrindinės sąvokos ir pateikiami esminiai konsultacijų teikimo organizavimo principai, skirti kokybiškai ir vienodai konsultavimo praktikai užtikrinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad konsultavimo gairėse pateikiamos rekomendacijos skirtos visiems viešojo administravimo subjektams, teikiantiems asmenims konsultacijas savo kompetencijos klausimais, t. y. ne tik ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekantiems viešojo administravimo subjektams.

(Pažanga) Nuo 2012m. liepos mėn. keturios papildomos priežiūros institucijos įdiegė vienodo

konsultavimo pokalbius įrašant paslaugą. Dabar tokių institucijų yra dešimt.

(Rizika) *Konsultavimo pokalbių įrašymas techninėmis priemonėmis kartais suvokiamas kaip savitikslių priemonė. Priežiūros institucijos ne visuomet atkreipia dėmesį, kad svarbu ne tik įrašinėti pokalbius, bet ir užtikrinti kokybę ir konsultavimo vienodumą visoje institucijoje.*

(Tobulintina) *Svarbu užtikrinti, kad įvedus konsultacijų telefonu liniją, pakaktų konsultuojančių asmenų, nurodytu konsultacijų numeriu turi būti nesunku prisiskambinti. Nesant galimybės užtikrinti pakankamą konsultantų skaičių, reikia siekti sumažinti konsultacijų trukmę tam, kad esami konsultantai sugebėtų per tą patį laiką aptarnauti daugiau interesantų.*

3.5. DVIEJŲ DATŲ TAISYKLĖ

Dviejų datų taisyklė yra skirta verslui – suteikti daugiau aiškumo, galimybę planuoti veiklą ir ne mažiau kaip tris mėnesius pasiruošti pokyčiams. Pirmą kartą ši taisyklė buvo įtvirtinta Vyriausybės teisėkūros taisyklėse, patvirtintose Vyriausybės 2010 m. spalio 6 d. nutarimu Nr. 1408 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimo Nr. 1244 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisėkūros taisyklių patvirtinimo“ „pakeitimo“ (nuo 2013 m. gegužės 1 d. su Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisėkūra susiję klausimai reguliuojami Vyriausybės 2013 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 337 nauja redakcija išdėstyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamente).

Ši tvarka galioja, kai teisės aktus priima:

- Vyriausybė;
- ministerijos;
- Vyriausybės įstaigos ir įstaigos prie ministerijų;
- Kiti Vyriausybei ar ministrams pavaldūs viešojo administravimo subjektai.

Dviejų datų taisyklė netaikoma:

- įgyvendinant Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus įsipareigojimus;
- įgyvendinant Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus;
- kitais įstatymų nustatytais atvejais;
- įtvirtinant ūkio subjektams palankesnę reguliavimą.

Ūkio subjektų patogumui visi teisės aktai, reguliuojantys verslo sąlygas, skelbiami Seimo interneto svetainėje www.lrs.lt/dvieju_datu_taisykle (Seimo interneto svetainės skiltyje „Teisėkūra“ – „Naujienos“). Teisės aktą į sąrašus įtraukia pati jį priėmusi institucija, vadovaudamasi Teisės aktų projektų skelbimo Seimo teisės aktų informacinės sistemos Projektų registravimo posistemėje taisyklėmis.

2012 m. rugsėjo 18 d. Seimas priėmė Teisėkūros pagrindų įstatymą, kurio 20 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad teisės aktai, keičiantys ar nustatantys naują ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 d. arba lapkričio 1 d., tačiau visais atvejais ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos. Ši nuostata netaikoma, kai:

- teisinis reguliavimas nustatomas arba keičiamas pagal Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytus įpareigojimus;
- teisinis reguliavimas nustatomas arba keičiamas pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių reikalavimus;
- nustatomas ūkio subjektams palankesnis teisinis reguliavimas.

2012 m. lapkričio 6 d. Seimas priėmė Teisėkūros pagrindų įstatymo 25 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuriuo buvo pakeista Teisėkūros pagrindų įstatymo nuostatų įsigaliojimo data. Atitinkamai nuo **2014 m. sausio 1 d.** „dviejų datų“ taisyklė bus taikoma Seimo, Vyriausybės, ministerijų, joms pavaldžių viešojo administravimo subjektų, savivaldybių ir pan. priimamiems teisės aktams.

Ūkio ministerijoje vykdoma dviejų datų taisyklės stebėsena, kurios metu analizuojama, ar teisės aktų projektai, teikiami svarstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarimuose ir posėdžiuose, turi įsigaliooti vieną iš dviejų datų, taip pat ar jie yra reguliuojantys verslo sąlygas. Kai kuriems teisės aktų projektų rengėjams teko priminti, kad būtina suteikti specialų statusą ir žymas, vėliau leidžiančias išskirti teisės aktą, kaip reguliuojantį verslo sąlygas, didžioji dauguma tai atliko.

Pastebėtina, kad, nepaisant to, jog tarp teisės aktų rengėjų vis dar išlikusi dviejų datų taisyklės interpretavimo problema, kelianti netinkamo taisyklės taikymo riziką, daugėja su šia taisykle susipažinusių ir geriau ją suvokiančių rengėjų.

(Pažanga) Teisės aktų rengėjai yra gerai susipažinę ir tinkamai taiko „dviejų-datų“ taisyklę, TAIS projektų registravimo posistemėje atlikdami reikiamus teisės aktų projektų statuso suteikimo ir žymėjimo veiksmus. Įsigaliojus priimtam Teisėkūros pagrindų įstatymui, „dviejų datų“ taisyklės taikymas nuo 2014 m. bus išplečiamas visų lygių teisės aktams, įskaitant įstatymus ir savivaldybių priimamus teisės aktus.

(Rizika) Įsigaliojus Teisėkūros pagrindų įstatymui „dviejų-datų“ taisyklės priežiūra ir kontrolė nebebus Vyriausybės žinioje, nes už jos taikymą bus atsakingos atskiros savivaldybės bei Lietuvos Respublikos Seimas – Vyriausybė neturės tiesioginių galimybių daryti įtaką šiems procesams.

(Tobulintina) Nemaža dalis teisės aktų yra priimama įgyvendinant Europos Sąjungos teisinį reguliavimą, todėl tais atvejais, kai vėluojama perkelti ar įgyvendinti Europos Sąjungos teisės nuostatas, yra nuolat taikoma „dviejų-datų“ taisyklės išimtis – greitesni Europos Sąjungos teisės įgyvendinimo procesai padėtų užtikrinti šios taisyklės laikymąsi.

3.6. DEKLARACIJA DĖL PIRMŪJŲ VERSLO METŲ

2011 m. rugsėjo mėnesį 43 priežiūros institucijos pasirašė deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų (toliau – deklaracija), kuria įsipareigojo pirmaisiais ūkio subjekto veiklos metais netaikyti poveikio priemonių, o identifikavus pažeidimus nustatyti tinkamą terminą pažeidimams ištaisyti, taip pat daugiau dėmesio skirti tokiems ūkio subjektams konsultuoti. Specialus pradėjusių verslą ūkio subjektų statusas įtvirtintas Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 36⁴ straipsnyje bei Aprašo 7.12 punkte.

Siekiant plėsti deklaraciją pasirašiusių priežiūros institucijų sąrašą, Ūkio ministerija 2013 m. balandžio 30 d. oficialiai pakvietė Valstybės tarnybos departamentą pasirašyti minėtą dokumentą. 2013 m. gegužės 5 d. Valstybės tarnybos departamentas papildė deklaraciją pasirašiusių institucijų sąrašą.

Deklaraciją pasirašiusios priežiūros institucijos buvo raginamos kuo plačiau informuoti verslo bendruomenę apie prisijungimą prie deklaracijos, skelbiant informaciją savo interneto tinklapiuose, rengiant susitikimus ir seminarus teritorinių padalinių vadovams ir inspektoriams dėl deklaracijos teisingo įgyvendinimo.

Kaip minėta, nuo 2012 m. liepos mėn. visos priežiūros institucijos turėjo įsidięgti ir savo veikloje taikyti Aprašu patvirtintus priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius, o jų reikšmes viešai skelbti institucijų tinklapiuose. Aprašu patvirtintą priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių sistemą sudaro keli rodikliai, skirti stebėti ir vertinti institucijos pastangas įgyvendinant deklaracijos principų laikymąsi. Priežiūros institucijas yra įpareigos imtis priemonių siekiant tinkamai įgyvendinti deklaracijos nuostatas bei ne rečiau nei kas ketvirtį vidinių arba išorinių apklausų būdu matuoti, kaip prižiūrimi ūkio subjektai, veikiantys pirmuosius metus, vertina priežiūros institucijų veiksmus jų atžvilgiu (ar gauta naudingų konsultacijų, ar nebuvo taikytos poveikio priemonės).

Atlikus priežiūros institucijų rodiklių ir jų reikšmių analizę, dažniausiai sutinkamos šios deklaracijos sklaidos (įgyvendinimo) priemonės:

- institucijos tinklapyje (ūkio subjektų veiklos priežiūros skiltyje) patalpinamas deklaracijos tekstas;
- institucijos tinklapyje sukuriamas atskiras reklaminis skydelis pirmus metus veiklą vykdančiams ūkio subjektams;
- rengiamos atmintinės priežiūros institucijų darbuotojams dėl veiksmų, atliekant pirmus metus veiklą vykdančių ūkio subjektų priežiūrą;
- rengiamos atmintinės ūkio subjektams apie jų veiklos priežiūros ypatumus pirmaisiais veiklos metais;
- esami ūkio subjektų (objektų, ūkinių veiklų) veiklos priežiūros tvarką reglamentuojantys dokumentai papildomi naujomis nuostatomis dėl deklaracijos įgyvendinimo;
- prieš atliekant pirmąjį pirmus metus veiklą vykdančio ūkio subjekto veiklos patikrinimą, įteikiama deklaracija kartu su informacija (nuoroda) apie pagrindinius teisės aktus, ir kur kreiptis dėl informacijos apie tam tikras priežiūros sritis;
- pirmus metus veiklą vykdančys subjektai su deklaracijos principais supažindinami pirmojo kontakto su priežiūros institucijos darbuotojais metu (susisiekus telefonu, elektroniniu paštu).

Įvertinus skirtingą priežiūros institucijų vykdomų ūkio subjektų apklausų atlikimo praktiką (skirtingi apklausų atlikimo būdai ir priemonės, periodiškumas), nėra galimybės apibendrinti visų priežiūros institucijų vykdomų apklausų rezultatus, tačiau galima teigti, kad daugeliu atvejų priežiūros institucijų vykdomose apklausose dalyvavę pirmus metus veiklą vykdančys ūkio subjektai priežiūros institucijų veiksmus jų atžvilgiu vertina labiau teigiamai, nei neigiamai.

(Pažanga) Valstybės tarnybos departamentas prisijungė prie deklaraciją pasirašiusių priežiūros institucijų sąrašo.

(Pažanga) Vadovaujantis Aprašo nuostatomis, visos priežiūros institucijos yra įpareigosos įdiegti veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius, tame tarpe skirtus fiksuoti, stebėti ir vertinti institucijų veiksmus, užtikrinančius tinkamą deklaracijos nuostatų įgyvendinimą ir viešai skelbti rodiklių reikšmes.

(Rizika) Ne visoms priežiūros institucijoms įdiegus veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius ir neskelbiant duomenų viešai, sunku įvertinti, kokių konkrečių priemonių institucijos imasi įgyvendindamos deklaracijos nuostatas, ar ūkio subjektams, vykdančioms veiklą pirmus metus, iš tikrųjų suteikiamas specialus statusas, nepaisant to, kad priežiūros institucija prisijungė prie deklaracijos. Išlieka galimybė, jog inspektoriai, nors ir žino apie deklaraciją, tačiau nesilaiko jos principų.

(Tobulintina) Siekiant užtikrinti vieningą pirmus metus veiklą vykdančių ūkio subjektų veiklos priežiūros praktiką, iki šiol deklaracijos nepasirašiusios priežiūros institucijos turėtų būti paskatintos prisijungti prie deklaraciją pasirašiusių institucijų sąrašo.

3.7. MAŽAREIKŠMIŲ TEISĖS AKTŲ REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMŲ VERTINIMAS

Mažareikšmis teisės aktų reikalavimų pažeidimas – veikla, pažeidžianti teisės aktų reikalavimus, kurių pažeidimas nepadarė žalos viešajam interesui ar žmonių sveikatai, gyvybei ir kitiems konkrečia teisės norma saugomiems interesams arba tokia žala yra labai nežymi (*Poveikio priemonių taikymo ūkio subjektams pagrindinių nuostatų koncepcijos 25.2 punktas*).

Viešojo administravimo įstatymo 36² straipsnyje įtvirtintas minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principas, be kita ko, reiškia, kad priežiūros institucijos veiksmai turi būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti. Vadovaujantis šiuo principu ūkio subjektai neturėtų būti baudžiami už pažeidimus, kurie yra formalūs, nekeliantys jokios grėsmės aplinkai, visuomenei, žmonėms, kitaip tariant – mažareikšmiai.

Mažareikšmiškumo instituto įtvirtinimas teisinėje sistemoje yra svarbus minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principo įgyvendinimo uždavinys. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2012 m. spalio 24 d. nutarimu Nr. 1304 patvirtino Poveikio priemonių taikymo ūkio

subjektams pagrindinių nuostatų koncepciją (toliau – Koncepcija), kuri numato pagrindines poveikio priemonių skyrimo principines nuostatas. Koncepcijoje buvo apibrėžta ir įtvirtinta mažareikšmiškumo samprata – *mažareikšmis teisės aktų reikalavimų pažeidimas* turėtų būti suprantamas kaip veikla, pažeidžianti teisės aktų reikalavimus, kurių pažeidimas nepadarė žalos viešajam interesui ar žmonių sveikatai, gyvybei ir kitiems konkrečia teisės norma saugomiems interesams arba tokia žala yra labai nežymi. Tai dar vienas žingsnis link vieningo mažareikšmiškumo instituto įtvirtinimo priežiūros institucijų veiklos reglamentavime, nes šiuo metu jo taikymas yra fragmentiškas, nevienodas ir priklauso nuo atskirų teisės aktų suteikiamų įgaliojimų priežiūros institucijoms.

Koncepcijoje keliama ir toliau vystoma pertvarkos metu iškelta idėja, kad priežiūros institucijos inspektoriai nustatę teisės aktų reikalavimų nesilaikymo ar netinkamo taikymo faktą, kurį, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes ir veiksnius, galima vertinti kaip mažareikšmį, turėtų teisę netaikyti įstatyme numatytos poveikio priemonės, o pareikšti ūkio subjektui žodinę pastabą arba pateikti rašytinį nurodymą ir nustatyti protingą terminą pažeidimams pašalinti. Šių Koncepcijos nuostatų įgyvendinimui būtini Viešojo administravimo įstatymo, kaip vieno iš pagrindinių ūkio subjektų veiklos priežiūrą reglamentuojančio akto, pakeitimai. Atitinkamai Teisingumo ministerija 2012 m. lapkritį parengė ir pateikė suinteresuotoms institucijoms derinti Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektą, kurio derinimo procesas su suinteresuotomis institucijomis dar tebesitęsia.

Mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimo instituto įtvirtinimo teisės aktuose problemos buvo aptartos ir Ekspertų komisijos veikloje – 2013 m. gegužės 15 d. komisijos posėdžio metu buvo surengta bendra diskusija skirta šio teisės instituto reglamentavimo aptarimui. Diskusijos metu priežiūros institucijų atstovai išsakė problemas ir susirūpinimą dėl galimų sunkumų sudarant pavyzdinių mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų sąrašus, išskiriant priskirtinumo mažareikšmiams teisės aktų pažeidimo kriterijus ar suformuluojant kitokios formos apibrėžimus – į juos Viešojo administravimo įstatymo projekto rengėjai, dalyvavę posėdyje, galės atsižvelgti tolimesnių teisėkūros procesų metu.

Taip pat Ūkio ministerijos specialistai, teikdami pastabas ir dalyvaudami susitikimuose su teisės aktų projektų rengėjais, prisideda prie mažareikšmių teisės aktų pažeidimų reikalavimų sampratos įtvirtinimo Aplinkos ministerijos rengiamuose įstatymų projektuose, numatančiuose naują administracinės atsakomybės rūšį – juridinių asmenų atsakomybę už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus. Siektinas tikslas – naujuose

teisės aktuose tinkamai perkelti ir įgyvendinti Aprašo bei Konceptijos nuostatas, numatančios mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų institutą ir užtikrinti jo praktinį taikymą.

Memorandumo nuostatų taikymas suteikia galimybes ūkio subjektams išvengti neadekvačių poveikio priemonių už mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimus ir leidžia susikonsultuoti į svarbiausių teisės aktų reikalavimų ženklavimo srityje įgyvendinimą.

(Pažanga) Nustatytas koncepcinis tikslas įtvirtinti vieningą mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų sampratą ir vertinimo principus įstatymo lygmeniu teisės akte bei parengti reikiama teisės aktų projektų pakeitimais, numatantys mažareikšmiškumo instituto taikymo nuostatas.

(Rizika) Priimant mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimus numatančius teisės aktus gali kilti sunkumų apibrėžiant ir identifikuojant mažareikšmiškumo kriterijus kiekvienoje priežiūros srityje, todėl reikia aktyvaus priežiūros institucijų dalyvavimo teisėkūros procesuose.

(Tobulintina) Turėtų būti peržiūrėtas ir suvienodintas esamas mažareikšmių teisės aktų pažeidimų instituto reglamentavimas skirtinguose ūkinę veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose, įtvirtinančiuose ekonomines sankcijas ūkio subjektams.

IV. NAUJOS VERSLO PRIEŽIŪROS OPTIMIZAVIMO INICIATYVOS

4.1. PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ BENDRADARBIAVIMO TINKLAS

2012 m. lapkričio 26 d. Teisingumo ministerijoje įvyko trečiasis 2012 m. birželio 14 d. Ministro Pirmininko potvarkiu Nr. 163 sudarytos darbo grupės posėdis. Darbo grupę sudarė teisingumo, ūkio, finansų ir vidaus reikalų ministrai bei atitinkamų ministerijų specialistai. Jos tikslas – vertinti, kaip priežiūros institucijos diegia ir praktikoje taiko veiklos vertinimo kriterijus, įtvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gegužės 16 d. pasitarimo protokolu Nr. 33 (6 kl.) patvirtintame „Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų veiklos vertinimo kriterijų apraše“ (toliau – Vertinimo kriterijų aprašas) (nuo 2012 m. liepos 27 d. – Aprašo ketvirtajame skirsnyje).

Posėdžio metu darbo grupės nariai vertino, kaip Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančios devynios didžiausios, daugiausia tikrinimų atliekančios priežiūros institucijos diegiasi rodiklius, taip pat įvertino kitų priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių (kontroliniai klausimynai, rizikos vertinimo sistemos, vienodas ūkio subjektų konsultavimas, deklaracijos dėl pirmųjų verslo metų taikymas) įgyvendinimo lygį.

Papildomai buvo įvertintos atsitiktinės atrankos būdu pasirinktos kelios Ekspertų komisijos veikloje nedalyvaujančios priežiūros institucijos. Vertinimo rezultatai parodė, kad yra labai didelis atotrūkis tarp to, kokį minėtų priemonių įgyvendinimo lygį yra pasiekusios Ekspertų komisijos veikloje dalyvaujančios ir likusios, komisijos veikloje nedalyvaujančios priežiūros institucijos.

Darbo grupės nariai pasiūlė pertvarkos koordinatoriams imtis papildomų priemonių, užtikrinsiančių vieningą ir tolygų priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių taikymą visų priežiūros institucijų veikloje ir tokiu būdu darysiančių įtaką spartesniam ir sklandesniam Aprašo nuostatų įgyvendinimui. Nuspręsta sukurti priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklą, kaip gerosios verslo priežiūros praktikos sklaidos būdą, kai Ekspertų komisijos veikloje nario teisėmis dalyvaujančios priežiūros institucijos dalinasi priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių diegimo ir praktinio taikymo patirtimi su kitomis priežiūros institucijomis.

2012 m. gruodžio 12 d. Ūkio ministerija oficialiu raštu kreipėsi į visas priežiūrą vykdančias institucijas informuodama apie priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo sukūrimą ir kviesdama dalyvauti šio tinklo veikloje. Norą perimti gerąją verslo priežiūros praktiką išreiškė

septynios priežiūros institucijos. Atsižvelgiant į nedidelį institucijų skaičių ir siekiant gerą patirtį perimančioms institucijoms suteikti kuo daugiau galimybių susipažinti su konkrečių priežiūros institucijų patirtimi ir priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių diegimo ir taikymo ypatybėmis, priežiūros institucijos abipusiu sutarimu buvo suskirstytos poromis, kai kiekvieną „besimokančią“ instituciją kuruoja viena „patyrusi“ priežiūros institucija.

Bendradarbiavimo tinklas savo veiklą pradėjo 2013 m. sausio mėn. Šiuo metu tinklo veikloje dalyvauja 16 priežiūros institucijų – 9-ios Ekspertų komisijos veikloje nario teisėmis dalyvaujančios priežiūros institucijos ir 7-ios gerą verslo priežiūros praktiką perimančios priežiūros institucijos.

Nuo 2013 m. pradžios gerą verslo priežiūros praktiką perima šios priežiūros institucijos:

1. Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos;
2. Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;
3. Lietuvos saugios laivybos administracija;
4. Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos;
5. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos;
6. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;
7. Valstybės tarnybos departamentas.

Tinklo pagalba perimama verslo priežiūros srityje pažengusių institucijų patirtis – institucijos dalinasi ne tik gerosios praktikos pavyzdžiais, bet ir klaidomis. Tai ypač naudinga gerą verslo priežiūros praktiką perimančioms institucijoms, nes matydamos konkrečius pavyzdžius, jos gali įvertinti kylančias grėsmes bei riziką ir savo priežiūros srityse, taisyti klaidas ir ateityje jų išvengti.

Be tiesioginio priežiūros institucijų bendravimo tarpusavyje, gerą patirtį perimančios priežiūros institucijos kviečiamos dalyvauti Ekspertų komisijos posėdžiuose, Ūkio ministerijos priežiūros funkcijų optimizavimo specialistų organizuojamuose renginiuose, specializuotose susitikimuose priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių taikymo klausimams aptarti.

Ateityje plečiant priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo veiklą, palaipsniui į jį planuojama įtraukti vis daugiau priežiūros institucijų.

(Pažanga) Ūkio ministerija, siekdama įgyvendinti vieną iš jai pavestų priežiūros funkcijų optimizavimo uždavinių „plėtoti veiksmingą priežiūros institucijų tarnybinį bendradarbiavimą“ bei siekdama užtikrinti vieningą ir tolygų priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių taikymą visų priežiūros institucijų veikloje, inicijavo priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo sukūrimą.

(Rizika) Atsižvelgiant į nedidelį priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo dalyvių skaičių, išlieka rizika, kad nebus užtikrintas vieningas kai kurių priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių taikymas priežiūros institucijose.

(Tobulintina) Siekiant vieningo priežiūros funkcijų optimizavimo proceso, idealiu atveju, priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo veikloje turėtų dalyvauti visos verslo priežiūros funkcijas atliekančios institucijos. Aukštesni pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektai, kurių valdymo srityje veikia priežiūros institucijos, turėtų paskatinti institucijų įsitraukimą į bendradarbiavimo tinklo veiklą.

4.2. BENDRA PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ INFORMACINĖS SISTEMA (PAIS)

Siekiant tobulinti priežiūros institucijų veiksmų koordinavimą bei informacijos mainų procesus planuojant ir atliekant verslo priežiūrą, Ūkio ministerija vykdo parengiamuosius darbus Priežiūrą atliekančių institucijų informacinės sistemos (toliau – PAIS) kūrimui. PAIS – tai numatyta sukurti informacinė sistema, skirta teikti elektronines paslaugas ūkio subjektams ir sukurti priežiūros institucijoms skirtus įrankius ir paslaugas, kurios mažintų verslui ir priežiūros institucijoms našta, tenkančią atliekant priežiūros funkcijas bei didintų priežiūros institucijų veiklos efektyvumą.

Šiuo metu rengiama PAIS galimų veiklos modelių analizės paslaugų pirkimo techninės specifikacijos projektas. Šio pirkimo tikslas – atlikti PAIS sukūrimo galimų veiklos modelių analizę, įvertinančią esamus ūkio subjektų ir priežiūros institucijų bendravimo procesus, priežiūros institucijų bendradarbiavimo procesus, dabar verslo priežiūrai vykdyti naudojamas informacines sistemas ir duomenų šaltinius, priežiūros institucijų naudojamų priežiūros informacinės technologijos poreikius, priežiūros institucijų ir ūkio subjektų bendravimo bei priežiūros institucijų bendradarbiavimo poreikius ir galimybes sukurti PAIS, taip pat įvertinti alternatyvių PAIS veiklos modelių sukūrimo variantus.

Pagal parengtos analizės ataskaitos išvadas ir rekomendacijas bus kuriama pati PAIS. PAIS valdytojas bus Ūkio ministerija, o tvarkytojas – valstybės įmonė Registrų centras. Šios informacinės sistemos naudotojai bus priežiūros institucijos, ūkio subjektai, Ūkio ministerija ir kiti viešosios prieigos naudotojai.

Vertinant PAIS naudą visuomenei, turi būti atsižvelgta į PAIS sukūrimo tikslus:

- sudaryti sąlygas atsisakyti perteklinių duomenų ar informacijos, kurią jau turi nors viena priežiūros institucija, reikalavimo iš verslo;

- teikti elektronines paslaugas;

- priežiūros funkcijas valstybėje atlikti bendradarbiaujant ir koordinuotai, taip mažinant našatą tiek verslui, tiek užtikrinant priežiūros institucijų veiklos efektyvumą;

- efektyviai naudoti valstybės išteklius, išvengiant tapačių informacinių sistemų kūrimo skirtingose priežiūros institucijose.

Numatoma, kad priežiūros institucijos naudos PAIS vertinant ūkio subjektų rizikingumą, planuojant tikrinimus, rengiant tikrinimams reikalingus dokumentus, siunčiant pranešimus bei priminimus ūkio subjektams ir bendraujant su kitomis priežiūros institucijomis. Ūkio subjektai naudotų PAIS teikti įvairaus formato dokumentus priežiūros institucijoms, peržiūrėti informaciją apie savo veiklos priežiūros istoriją ir dalyvauti apklausose apie priežiūros institucijų vykdomą verslo priežiūrą. Ūkio ministerija naudotų PAIS teikti ir tvarkyti ūkio subjektams prieinamą informaciją apie priežiūros institucijų atliekamų priežiūros funkcijų pertvarką, rengti ir analizuoti priežiūros institucijų ir ūkio subjektų apklausas ir analizuoti ir apibendrinti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius. Viešosios prieigos naudotojai turės galimybę peržiūrėti priežiūros institucijų tikrinimų planus, pasinaudodami nuorodomis surasti informaciją apie priežiūros institucijų veiklą ir teisės aktų reikalavimus priežiūros institucijų interneto svetainėse ir peržiūrėti informaciją apie priežiūros institucijų atliktų tikrinimų metu nustatytus pažeidimus ir skirtas nuobaudas.

Planuojama, kad PAIS galimų veiklos modelių analizės paslaugos bus suteiktos ir perduoti jų rezultatai Ūkio ministerijai iki 2014 m. III ketv. pabaigos, o PAIS bus įdiegta ir pradėta naudoti nuo 2016 m. pabaigos.

4.3. ŪKIO SUBJEKTŲ PRIEŽIŪRĄ ATLIEKANČIŲ INSTITUCIJŲ VEIKLOS KONSOLIDAVIMAS

Iš pertvarkos koordinatorių patirties žinoma, kad kai kurių priežiūros institucijų vykdomos funkcijos dubliuojasi, dalis funkcijų vykdoma neefektyviai, tačiau nėra atlikta detali analizė (įvertinant visas priežiūros institucijas), kokios priežiūros institucijų vykdomos funkcijos dubliuojasi, kurių funkcijų būtų galima atsakyti ir pan. Konsolidavimo tikslas – optimizuoti priežiūros institucijų veiklą, užkirsti kelią funkcijų dubliavimui ir užtikrinti, kad valstybės ištekliai būtų naudojami efektyviai. Šiam tikslui pasiekti reikia ekspertų žiniomis pagrįsto konsolidavimo plano, kuris objektyviai nustatytų, kokiais pokyčiais būtų galima tobulinti institucijų funkcijų suskirstymą. Protingai suplanuotas konsolidavimas – tai ne tik įstaigų naikinimas ar sujungimas su kitomis įstaigomis, bet ir kitų priemonių naudojimas, pavyzdžiui, besidubliuojančių funkcijų naikinimas arba delegavimas kitai institucijai.

Ši veikla duos tiek socialinės, tiek ekonominės naudos, kadangi ją įvykdžius bus atlikti būtini ir pagrindiniai darbai priežiūros institucijų veiklos konsolidavimui vykdyti. Visuomenė yra suinteresuota, kad jų, t. y. mokesčių mokėtojų, pinigai būtų panaudojami kaip įmanoma efektyviau, todėl jai bus naudingas priežiūros institucijų veiklos konsolidavimo plano parengimas yra būtinas pagrindas priežiūros institucijų/besidubliuojančių funkcijų konsolidavimui įgyvendinti (jeigu veiklą konsolidavimas vyktų be plano, t. y. neįvertinus visų priežiūros institucijų esamos situacijos, taigi nekoordinuotai ir fragmentiškai, tokia veikla gali padidinti priežiūros institucijų veiklos neefektyvumą, be to, gali būti panaikintos visuomenės poreikiams patenkinti būtinos priežiūros institucijų funkcijos).

Planuojama, kad konsolidavimo planas bus parengtas iki 2013 m. gruodžio 31 d., tuo tarpu plano įvykdymas truks iki 2016 m. III ketv.

4.4. NAUJI LEIDINIAI (INFORMACIJOS ŠALTINIAI) APIE VERSLO PRIEŽIŪRĄ

Siekdama informuoti ūkio subjektus (verslininkus) apie pagrindines tikrinamų ūkio subjektų teises ir pareigas, Ūkio ministerija bendradarbiaudama su Teisingumo ministerijos specialistais bei Ekspertų komisijos nariais parengė pagrindinių tikrinamų ūkio subjektų teisių ir pareigų sąvadą – **lankstinuką „Verslininkams apie inspektavimą**. Pagrindinės verslininko teisės ir pareigos“. Atitinkamai Ūkio ministerijos tinklapyje sukurta atskira skiltis www.ukmin.lt

„Verslo aplinka“ – „Verslo priežiūros institucijų pertvarka“ / „Tikrinamų ūkio subjektų teisės ir pareigos“.

Lankstinukas yra rekomendacinio pobūdžio informacinis leidinys, kuriame pateiktos bendrosios tikrinamo ūkio subjekto teisės ir pareigos. Ūkio ministerijos parengtas lankstinukas neeliminuoja galimybės priežiūros institucijoms parengti savo priežiūros srities specifines atmintines, lankstinukus ar informacinius leidinius, siekdamas informuoti ūkio subjektus apie jų teises ir pareigas konkrečios priežiūros srities ūkinės veiklos patikrinimų metu.

Rašytinės procedūros būdu (elektroniniu paštu) 2013 m. liepos 1 d. įvykusio Ekspertų komisijos posėdyje buvo pritarta Ūkio ministerijos pasiūlytiems lankstinuko platinimo būdams (atsižvelgiant į priežiūros institucijų finansines ir technines galimybes):

1. talpinimas priežiūros institucijų interneto svetainėse – skiltyje „Ūkio subjektų veiklos priežiūra“;
2. platinamas per priežiūros institucijų informacines sistemas jų vartotojams;
3. išsiuntimas kartu su elektroniniu pranešimu apie planuojamą veiklos patikrinimą;
4. spausdinimas ir dalinimas ar siuntimas kartu su pranešimu apie planuojamą veiklos patikrinimą, pagal priežiūros institucijų finansines galimybes.

2012 m. rugsėjo mėn. Ūkio ministerija kartu su Teisingumo ministerija parengė ir išleido **specializuotą leidinį „Verslo priežiūros vadovas“**. Tai ūkio subjektų priežiūrą reguliuojančių teisės aktų ir dokumentų rinkinys. Leidinys skirtas ūkio subjektų priežiūrą atliekantiems priežiūros specialistams, kurio paskirtis – supažindinti su efektyvios ir optimalios verslo priežiūros principais, padėti tinkamai juos taikyti praktikoje. Siekiant padėti lengviau suprasti pertvarkos procesą, kiekvienos priežiūros optimizavimo priemonės aprašymas papildytas dažniausiai užduodamų klausimų-atsakymų skyriumi.

Leidinys taip pat yra naudingas verslo bendruomenei, nes supažindina su pagrindinėmis pertvarkos kryptimis, pagrindiniais verslo priežiūrai taikomais principais ir procedūromis.

Leidinys parengtas ir elektroniniu formatu, kuris patalpintas Ūkio ministerijos tinklapyje http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma.

Ūkio ministerija, vykdydama nuolatinę pertvarkos proceso stebėseną, analizuoja institucijų pažangą, kaupia svarbiausius su verslo priežiūros veikla susijusius statistinius duomenis.

Pertvarkos proceso viešinimo tikslais, Ūkio ministerijos iniciatyva kartą metuose bus rengiama priežiūros institucijų pateiktus statistinius duomenis apibendrinanti **informacija** –

„Verslo priežiūra Lietuvoje. Skaičiai ir faktai“, skirta besidomintiems situacija verslo priežiūros srityje ir jos pokyčiais, kurioje bus pateikiama aktuali statistinė informacija apie:

- ūkio subjektų, objektų priežiūrą atliekančių institucijų skaičių;
- priežiūrą atliekančių specialistų skaičių ir jo pokytį;
- atliktų priežiūros subjektų patikrinimų skaičių;
- kiekvienos priežiūros institucijos priežiūros specialistams tenkantį priežiūros subjektų skaičių.

2013 m. liepos mėn. pirmą kartą parengta minėtus duomenis apibendrinanti informacija (priedas), kuri bus viešai skelbiama Ūkio ministerijos tinklapyje:

http://www.ukmin.lt/web/lt/verslo_aplinka/verslo-prieziuros-reforma.

V. APIBENDRINIMAS, TOLIMESNI PERTVARKOS ĮGYVENDINIMO PRIORITETAI

Įvertinus pertvarkos įgyvendinimo procesą nuo 2012 m. liepos mėn., teigtina, kad pertvarka vyko kryptingai, nuosekliai, priežiūros institucijos padarė pažangą prioritetinėse srityse. Priežiūros institucijos parengė bei pradėjo taikyti 42 naujus kontrolinius klausimynus, kokybiškas, vienodas ūkio subjektų konsultavimo paslaugas teikia dar keturios institucijos, laikomasi dviejų datų taisyklės, vis daugiau priežiūros institucijų diegia ir atliekamos ūkio subjektų priežiūros veiklos stebėsenai ir vertinimui taiko veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius, dar viena institucija prisijungė prie Deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų pasirašiusių sąrašo.

Viena svarbiausių priežiūros institucijų pertvarkos veiklos sričių, pradėtų per ataskaitinį laikotarpį – priežiūros institucijų veiklos konsolidavimo plano rengimas. Pertvarkos įgyvendinimo priemonės įtrauktos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo prioritetines priemones.

Per ataskaitinį laikotarpį sukurto priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo pagalba, verslo priežiūros pertvarka plečiasi ir apima vis daugiau priežiūros institucijų. Kadangi kai kurios naujai prie tinklo prisijungusios priežiūros institucijos vykdo mažiau priežiūros funkcijų negu Ekspertų komisijos veikloje nario teisėmis dalyvaujančios priežiūros institucijos, jos kartais argumentuoja, kad ne visos verslo priežiūros pertvarkos priemonės joms aktualios. Džiugina atvejai, kai naujai prie priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo prisijungusios priežiūros institucijos sėkmingai perima gerąją verslo priežiūros praktiką.

Siekiant verslui parodyti, kad verslo priežiūros paskirtis apima ne tik poveikio priemonių taikymą, bet ir pagalbos verslui suteikimą, ne mažiau svarbus pasiekimas buvo ūkio subjektų teisių ir pareigų sąvado parengimas. Šis leidinys suteikia galimybę Ūkio ministerijai tiesiogiai šviesti verslą ir turėtų priminti visiems, kad vienas esminių valstybės tikslų ekonomikos srityje – sukurti palankias sąlygas verslui plėtoti.

Daug dėmesio taip pat skiriama vadybos ir savikontrolės priemonei, reikalingai siekiant tobulinti priežiūros institucijų veiklą – veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių diegimui. Vis dėlto, susiduriama su tam tikrais praktinio taikymo iššūkiais, taip pat yra likę sprendinų klausimų, kokia turėtų būti rodiklių sistema, kad ji sugebėtų apibendrinti priežiūros institucijų veiklą nereikalaujant per daug išteklių rodiklių reikšmių matavimui.

Atsižvelgiant į paminėtas aplinkybes bei tęstinus darbus, bus tęsiamas pradėtų priemonių įgyvendinimo užtikrinimas bei vykdomos naujos iniciatyvos, siekiant gerinti ūkio subjektų priežiūros veiklą.

Ūkio ministerija ir Teisingumo ministerija, siekdamos tinkamai įgyvendinti joms pavestas priežiūros funkcijų optimizavimo užduotis ir tęsdamos jau pradėtus pertvarkos įgyvendinimo darbus, ypatingą dėmesį skirs šiems veiklos prioritetams:

1. priežiūros institucijų konsolidavimo plano parengimui;
2. priežiūros institucijų rizikos vertinimo sistemų tyrimo ir bandomojo rizikos valdymo sistemos modelio sukūrimui;
3. bendros priežiūros institucijų informacinės sistemos kūrimui;
4. priežiūros institucijų bendradarbiavimo tinklo plėtrai;
5. veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių diegimo ir taikymo priežiūros institucijose stebėsenai;
6. kontrolinių klausimynų rengimo ir peržiūros koordinavimui;
7. verslininkų apklausų apie priežiūros našumą organizavimui;
8. verslo priežiūros specialistų mokymų organizavimui;
9. gerosios verslo priežiūros praktikos sklaidos renginių/susitikimų organizavimui;
10. glaudesnio dialogo tarp verslo bendruomenės ir priežiūros institucijų skatinimui.